

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРИНЧЕНКА
УНІВЕРСИТЕТСЬКИЙ КОЛЕДЖ

Циклова комісія з видавничої справи, культури та української філології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

 О.Б.Жильцов
«07» 09 2015 р

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

УКРАЇНСЬКА МОВА

галузь знань 0101 Педагогічна освіта

спеціальність 5.01010201 «Початкова освіта»

спеціальність 5.01010101 «Дошкільна освіта»

спеціальність 5.01010601 «Соціальна педагогіка»

галузь знань 0202 Мистецтво

спеціальність 5.02020401 «Музичне мистецтво»

спеціальність 5.02020501 «Образотворче мистецтво»

спеціальність 5.02020701 «Дизайн»

спеціальність 5.02020201 «Хореографія»

галузь знань 0102 Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини

спеціальність 5.01020101 «Фізичне виховання»

галузь знань 0201 Культура

спеціальність 5.02010201 «Бібліотечна справа»

спеціальність 5.02010501 «Діловодство»

галузь знань 0303 Журналістика та інформація

спеціальність 5.03030301 «Видавнича справа та редагування»

галузь знань 0304 Право

спеціальність 5.03040101 «Правознавство»

галузь знань 0305 Економіка та підприємство

спеціальність 5.03050801 «Фінанси і кредит»

галузь знань 0306 Менеджмент і адміністрування

спеціальність 5.03060101 «Організація виробництва»

Київ
2015 рік

Робоча програма «Українська мова» для студентів галузі знань 0101 Педагогічна освіта, спеціальності 5.01010201 «Початкова освіта», 5.01010101 «Дошкільна освіта», 5.01010601 «Соціальна педагогіка»; галузі знань 0202 Мистецтво, спеціальності 5.02020401 «Музичне мистецтво», 5.02020501 «Образотворче мистецтво», 5.02020701 «Дизайн», 5.02020201 «Хореографія»; галузі знань 0102 Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини, спеціальності 5.01020101 «Фізичне виховання»; галузі знань 0201 Культура, спеціальності 5.02010201 «Бібліотечна справа», 5.02010501 «Діловодство»; галузі знань 0303 Журналістика та інформація, спеціальності 5.03030301 «Видавнича справа та редагування»; галузі знань 0304 Право, спеціальності 5.03040101 «Правознавство»; галузі знань 0305 Економіка та підприємство, спеціальності 5.03050801 «Фінанси і кредит»; галузі знань 0306 Менеджмент і адміністрування, спеціальності 5.03060101 «Організація виробництва»
«25» серпня 2015 року - ___с.

Розробники: **Груздова Олена Вікторівна, Ловейко Тетяна Володимирівна, Король Наталія Вікторівна, Гасвська Наталія Сергіївна, Кашуба Наталія Вікторівна, Пшенична Лілія Миколаївна** викладачі циклової комісії з видавничої справи, культури та української філології Університетського коледжу Київського університету імені Бориса Грінченка

Робоча програма затверджена на засіданні циклової комісії з видавничої справи, культури та української філології
Протокол № 1 від «25» серпня 2015 р.

Голова циклової комісії _____ *Груздова* О.В. Груздова
Розподіл годин звірено з робочим навчальним планом, структура типова
Заступник директора з навчальної роботи _____ *Дем'яненко* С.І. Дем'яненко
Заступник директора з навчально-методичної роботи _____ *Гейхман* З.Л. Гейхман

Схвалено Методичною радою Університетського коледжу Київського університету імені Бориса Грінченка

Протокол № 1 від «31» серпня 2015 року

«31» серпня 2015 року Голова Методичної ради _____ *Братко* М.В. Братко

МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Робочу навчальну програму з української мови для вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації розроблено на основі Закону "Про загальну середню освіту", Державного стандарту базової і повної загальної освіти та Програми для загальноосвітніх навчальних закладів "Українська мова" (Шелехова Г.Т., Тихоша В.І., Новосьолова В.І. та ін., за ред. Скуратівського Л.В.), для вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації, які здійснюють підготовку молодших спеціалістів на основі базової загальної середньої освіти.

В основі Програми – новий підхід не лише до навчально-виховної мети курсу української мови, що передбачає виховання студента як компетентну мовну особистість, яка відзначається високою мовною культурою; формування навичок комунікативно виправданого користування засобами мови в різних життєвих ситуаціях з обов'язковим дотриманням мовних норм та мовленнєвого етикету; вироблення вмінь за лексемами й граматичними формами пізнавати національне світосприймання, ментальність рідного народу, а й інший підхід до принципів реалізації її змісту.

Відбувається переорієнтація методик викладання мови від системно-описових до комунікативно-діяльнісних, що дає можливість відійти від традиційного погляду на вивчення української мови як необхідності забезпечення студентів знаннями не мови, а відомостей про мову (часто досить специфічними, віддаленими від практичного застосування): вивчення мови буде спрямовано не стільки на запам'ятовування студентами системи правил, скільки на розуміння закономірностей їх функціонування та формування комунікативних умінь і навичок. Крім комунікативно-діяльнісного, пропонуються й такі принципи добору навчального змісту й організації навчання української мови, як принцип взаємозв'язку навчання, виховання і розвитку особистості, принцип демократизації і гуманізації навчання та принцип особистісної орієнтації навчання, що й дає можливість забезпечувати гармонійну реалізацію основних загальноосвітніх функцій навчального предмета, здійснювати співпрацю викладача й студента з метою

досягнення навчально-освітньої мети, створювати умови для розвитку науково-інтелектуального та творчого потенціалів кожного студента.

Досконале володіння державною мовою – важлива умова формування особистості майбутнього молодшого спеціаліста, становлення його високодуховного, національно зорієнтованого світогляду, запорука професійної кар'єри, передоснова фахової компетенції.

Мета курсу української мови :

- виховання свідомого прагнення до вивчення української мови;
- вироблення у студентів компетенцій комунікативно виправдано користуватися засобами мови в різних життєвих ситуаціях;
- ознайомлення з мовною системою як основою для формування мовних умінь і навичок — орфоепічних, граматичних, лексичних, правописних, стилістичних;
- формування духовного світу студентів, цілісних світоглядних уявлень, загальнолюдських ціннісних орієнтирів, тобто прилучення через мову до культурних надбань українського народу і людства в цілому.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути такі **компетентності:**

- знати основні функції мови, роль мови у формуванні і самовираженні особистості;
- розуміти лінгвістичні поняття, орфоепічні, орфографічні і пунктуаційні правила;
- знати зміст основних розділів науки про мову;
- визначати морфологічні ознаки та синтаксичну роль частин мови;
- оволодіти відомостями про просте і складне речення, однорідні члени речення, речення з вставними словами, відомостями про відокремлені та уточнюючі члени речення, пряму мову;
- давати повну характеристику основним синтаксичним одиницям, доцільно використовувати їх у своєму мовленні;
- вільно демонструвати знання основних законів і принципів мовлення і

спілкування, норм українського мовленнєвого етикету.

- усвідомлювати структуру власної пізнавальної діяльності: мотив-мету, план її досягнення, хід здійснення плану, оцінювання результату;
- виконувати мисленнєві дії - аналіз, порівняння, узагальнення, конкретизація, синтез, експериментування, формулювати висновки за аналогією, моделювати, робити припущення і добирати переконливі аргументи на підтвердження висловлених тез, критично оцінювати сприйняту інформацію, а також спростовувати хибні твердження, оперуючи відомими уявленнями і поняттями лінгвістичного й позалінгвістичного плану;
- самостійно здобувати знання, працювати з навчальною літературою;
- користуватись словниками різних типів;
- знаходити вивчені орфограми, пояснювати їх, правильно писати слова з вивченими орфограмами, знаходити і виправляти орфографічні помилки;
- обґрунтовувати вживання розділових знаків за допомогою вивчених правил;
- правильно вживати в мовленні речення, різні за будовою та метою висловлювання;
- створювати монологічні висловлювання різних типів, стилів, жанрів з урахуванням ситуації спілкування;
- ідентифікувати функціональні стилі мовлення та знати мовні особливості кожного стилю ;
- оволодіти основними видами письмових робіт
- дотримуватись норм українського мовленнєвого етикету.

Відповідно до головної мети і завдань навчального предмета у Програмі визначено обов'язковий мінімум змісту освіти, що включає основні змістові лінії: мовленнєзнавчі відомості, види і жанри навчальних робіт, комунікативні вміння та навички (*мовленнєва змістова лінія*); мовну систему – стилістику лексикологію, фонетику, граматику, синтаксис та пунктуацію (*мовна змістова лінія*); соціокультурознавчі відомості, відображені в навчальних текстах, наочно-ілюстративних матеріалах, аудіовізуальних та ін. засобів, дібраних з урахуванням принципу єдності навчання, виховання та розвитку студентів (*соціокультурна змістова лінія*); основні способи загальнопізнавальної діяльності, формування яких сприяє різнобічному і зокрема мовленнєвому розвитку студентів (*діяльнісна змістова лінія*). Мовна й мовленнєва змістові лінії є основними, що визначають предмет навчання, вони містять критерії для визначення рівня навчальних досягнень студента, а вимоги до соціокультурної та діяльнісної ліній не є спеціальними, хоч і важливими для формування мовно-мовленнєвих компетенцій.

Передбачено у Програмі міжпредметні та внутрішньопредметні зв'язки – це дає можливість вивчати мову як вияв загальнокультурного процесу, а кожне мовне явище розглядати в лінгвістичному контексті.

Особлива увага приділяється таким розділам науки про мову, як стилістика й культура мовлення.

Навчальний матеріал, об'єднаний за певними темами й подається у такій послідовності: фонетика, лексика та фразеологія, словотвір, морфологія, синтаксис, пунктуація, - а також орієнтований на стилістичну специфіку того чи іншого мовного явища, на визначення його місця у мовленнєвому процесі (саме компетенцією стилістики є визначення особливостей прояву мови у її писемній та усній формах).

Студентів ознайомлюють з основними положеннями функціональної, а не практичної стилістики, адже уміння розрізняти стилі та жанри мовлення, давати їм характеристики за їхніми ознаками, складати висловлювання у визначених стилях та жанрах є вихідним етапом для умінь, що формують

стилістика практична.

При вивченні розділу „Риторика”, урахуваючи специфіку навчального закладу, пропонуються теми (підтеми), що відповідають майбутньому фахові молодшого спеціаліста.

Доповнюється Програма розділом „Критерії оцінювання досягнень студентів...”: оцінювання навчальних досягнень студентів під час вивчення курсу української мови здійснюється з урахуванням вимог до учнів загальноосвітніх шкіл з метою дотримання принципів послідовності навчання й об’єктивності самого оцінювання.

Вивчення української мови у вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації має бути спрямоване на підвищення рівня грамотності студентів і їх культури мовлення. Систематизація і поглиблення вивченого у школі проводиться вже на вищому рівні узагальнення. Заняття передбачають удосконалення основних мовних і мовленнєвих умінь та навичок.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти зможуть володіти знаннями:

- орфоепічних, орфографічних, лексичних, граматичних, стилістичних норм сучасної української літературної мови;
- норм українського мовленнєвого етикету;
- основ культури усного та писемного мовлення;
- функціональних стилів української мови.

Аналізувати:

- фонетичний склад слова, фонетичні засоби мовлення;
- лексичні особливості стилів мовлення;
- структуру слова, особливості словотвору;
- основні одиниці синтаксису та їх структуру.

Редагувати:

- словосполучення, речення та тексти, спираючись на знання норм сучасної української літературної мови.

Складати:

- тексти різних стилів мовлення на запропоновані викладачем теми;
- простий і складний план усного та письмового висловлювання;
- прості та складні речення різних видів за схемами.

Встановлювати:

- причинно-наслідкові зв'язки між подіями певної історико-культурної доби та основними закономірностями розвитку мови;
- зв'язки між розділами мовознавства.

Добирати:

- літературу і додаткову інформацію відповідно до теми;
- стилістично вмотивовані мовні засоби для створення переказів, творів та інших видів письмових робіт;
- стилістично правильні висловлювання для дотримання культури спілкування;
- синоніми, антоніми, пароніми, омоніми, найрізноманітніші художні засоби, фразеологізми, демонструючи багатство словникового запасу;
- пунктограми при написанні текстів згідно з нормами української мови;
- методи та мовні засоби для розширення сфери функціонування української мови як державної.

II. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

II курс

Розділ 1. Загальні питання синтаксису. Словосполучення як підпорядкована реченню синтаксична одиниця

Тема 1. Вступ. Предмет і завдання курсу. Одиниці синтаксису. Словосполучення як синтаксична одиниця.

Тема 2. Словосполучення як синтаксична одиниця. Синтаксичні зв'язки та відношення у ньому. Поділ речення на словосполучення.

Тема 3. Словосполучення як підпорядкована реченню синтаксична одиниця.

З.М. Культура мовлення

Розділ 2. Основні поняття про структуру речення. Просте речення та його місце в синтаксичній будові мови. Основи української пунктуації

Тема 1. Речення як основна одиниця синтаксису. Просте двоскладне речення. Граматична основа простого речення.

Тема 2. Просте двоскладне речення. Зв'язок підмета з присудком. Тире між підметом і присудком.

Тема 3. Просте двоскладне речення. Другорядні члени речення, їх види.

Тема 4. Другорядні члени речення; їх роль у формуванні структури простого речення.

Тема 5. Актуальне членування речення. Тема і рема.

Тема 6. Синтаксис простого ускладненого речення.

Тема 7. Просте ускладнене речення. Засоби вираження ускладнення.

Тема 8. Відокремлені члени речення.

Тема 9. Поняття про відокремлення. Умови відокремлення.

Тема 10. Звертання як синтаксичне явище.

З.М. Переказ тексту.

Тема 11. Речення ускладнене відокремленими членами речення. Вставні і вставлені конструкції.

Тема 12. Односкладне речення та його типи. Нечленовані речення.

Тема 13. Односкладні речення. Еквіваленти речення

Розділ 3. Складне речення. Типологія складного речення, статус, структура і функції

Тема 1. Складне речення, статус, структура і функції. Його різновиди.

Тема 2. Синонімія різних типів складних речень.

Тема 3. Синтаксис складного речення. Складносурядне речення та складнопідрядне речення.

Тема 4. Багаточленні складні речення. Складна синтаксична конструкція.

Тема 5.Безсполучникове складне речення. Складне речення з різними видами зв'язку.

Розділ 4. Сутність тексту. Речення з чужим мовленням

Тема 1.Текст та його складники.

Тема 2.Текст. Період.

З.М. Твір-роздум.

Тема 3.Речення з чужим мовленням.

III. Структура навчальної дисципліни
«Українська мова» / Напрямок підготовки «Дизайн»

III СЕМЕСТР

№	Назва розділів, тем	Всього	Лекції	Семінари	Практичні	ТОЗ	С.Р.
1.	Розділ 1. Загальні питання синтаксису. Словосполучення як підпорядкована реченню синтаксична одиниця	8	2	2	4		
	Вступ. Предмет і завдання курсу. Одиниці синтаксису. Словосполучення як синтаксична одиниця.		2				
	Словосполучення як синтаксична одиниця. Синтаксичні зв'язки та відношення у ньому. Поділ речення на словосполучення.				2		
	Словосполучення як підпорядкована реченню синтаксична одиниця.			2	2		
2.	Розділ 2. Основні поняття про структуру речення. Просте речення та його місце в синтаксичній будові мови. Основи української пунктуації.	31	4	4	14	2	5
	Речення як основна одиниця синтаксису. Просте двоскладне речення. Граматична основа простого речення.		2				
	Просте двоскладне речення. Зв'язок підмета з присудком. Тире між підметом і присудком.				2		
	Просте двоскладне речення. Другорядні члени речення, їх види.				2		

Другорядні члени речення; їх роль у формуванні структури простого речення.			2	2		
Актуальне членування речення. Тема і рема.						2
Синтаксис простого ускладненого речення.	2					
Просте ускладнене речення. Засоби вираження ускладнення.				2		
Відокремлені члени речення.						2
Поняття про відокремлення. Умови відокремлення.						1
Звертання як синтаксичне явище.				2		
З.М. Переказ тексту				2		
Речення ускладнене відокремленими членами речення. Вставні і вставлені конструкції.				2		
Односкладне речення та його типи. Нечленовані речення.				2		
Односкладні речення. Еквіваленти речення.			2			
Контрольна робота					2	
Всього за семестр:	39	6	6	20	2	5

IV СЕМЕСТР

№	Назва розділів, тем	Всього	Лекції	Семінари	Практичні	ТОЗ	С.Р.
3.	Розділ 3. Складне речення. Типологія складного речення, статус, структура і функції.	11	2	2	2	2	3
	Складне речення, статус, структура і функції. Його різновиди.		2				
	Синонімія різних типів складних речень.				2		1
	Синтаксис складного речення. Складносурядне речення та складнопідрядне речення.			2			
	Багаточленні складні речення. Складна синтаксична конструкція.						1
	Безсполучникове складне речення. Складне речення з різними видами зв'язку.						1
	Контрольна робота					2	
4.	Розділ 4. Сутність тексту. Речення з чужим мовленням	8	2	2	2		2
	Текст та його складники		2				
	Текст. Період.			2			
	З.М. Твір-роздум				2		
	Речення з чужим мовленням						2
	Всього за семестр:	19	4	4	4	2	5
	Всього за рік:	58	10	10	24	4	10

Структура навчальної дисципліни
«Українська мова» / Напрямок підготовки «Соціальна педагогіка»
III СЕМЕСТР

№	Назва розділів, тем	Всього	Лекції	Семінари	Практичні	ТОЗ	С.Р.
1.	Розділ 1. Загальні питання синтаксису. Словосполучення як підпорядкована реченню синтаксична одиниця	8	2	2	4		
	Вступ. Предмет і завдання курсу. Одиниці синтаксису. Словосполучення як синтаксична одиниця.		2				
	Словосполучення як синтаксична одиниця. Синтаксичні зв'язки та відношення у ньому. Поділ речення на словосполучення.				2		
	Словосполучення як підпорядкована реченню синтаксична одиниця.			2			
	З.М. Переказ тексту				2		
2.	Розділ 2. Основні поняття про структуру речення. Просте речення та його місце в синтаксичній будові мови. Основи української пунктуації.	30	4	4	14	2	6
	Речення як основна одиниця синтаксису. Просте двоскладне речення. Граматична основа простого речення.		2				
	Просте двоскладне речення. Зв'язок підмета з присудком. Тире між підметом і присудком.				2		

Просте двоскладне речення. Другорядні члени речення, їх види.				2		
Другорядні члени речення; їх роль у формуванні структури простого речення.			2			1
Актуальне членування речення. Тема і рема.						2
Синтаксис простого ускладненого речення.		2				
Просте ускладнене речення. Засоби вираження ускладнення.				2		
Відокремлені члени речення.						2
Поняття про відокремлення. Умови відокремлення.						1
Звертання як синтаксичне явище.				2		
З.М. Переказ тексту				2		
Речення ускладнене відокремленими членами речення. Вставні і вставлені конструкції.				2		
Односкладне речення та його типи. Нечленовані речення.				2		
Односкладні речення. Еквіваленти речення.			2			
Контрольна робота					2	
Всього за семестр:	38	6	6	18	2	6

IV СЕМЕСТР

№	Назва розділів, тем	Всього	Лекції	Семінари	Практичні	ТОЗ	С.Р.
3.	Розділ 3. Складне речення. Типологія складного речення, статус, структура і функції.	14	2		5	2	5
	Складне речення, статус, структура і функції. Його різновиди.		2				
	Синонімія різних типів складних речень.				2		1
	Синтаксис складного речення. Складносурядне речення та складнопідрядне речення.				2		1
	Багаточленні складні речення. Складна синтаксична конструкція.						2
	Безсполучникове складне речення. Складне речення з різними видами зв'язку.				1		1
	Контрольна робота					2	
4.	Розділ 4. Сутність тексту. Речення з чужим мовленням	6	2	2	1		1
	Текст та його складники		2				
	Текст. Період.			2			
	З.М. Переказ тексту				1		
	Речення з чужим мовленням						1
	Всього за семестр:	20	4	2	6	2	6
	Всього за рік:	58	10	8	24	4	12

IV. Програма навчальної дисципліни

III семестр

РОЗДІЛ 1. Загальні питання синтаксису. Словосполучення як підпорядкована реченню синтаксична одиниця

Лекційне заняття № 1

Тема. Вступ. Предмет і завдання курсу. Одиниці синтаксису.

Словосполучення як синтаксична одиниця – 2 год.

Предмет вивчення та завдання синтаксису. Об'єкти синтаксису: словоформа і слово як компоненти синтаксичних одиниць (СО); СО – словосполучення, просте речення і складне речення. Погляди мовознавців на об'єкти синтаксису. Словосполучення як некомуникативна синтаксична одиниця. Словосполучення: його головні ознаки, класифікація словосполучень. Синтаксичні зв'язки у словосполученні, засоби їх вираження, семантико-синтаксичні відношення.

Основні поняття теми (термінологічний мінімум): синтаксис, мінімальна синтаксична одиниця, словоформа, словосполучення, речення, предикативний, підрядний, сурядний зв'язки.

Рекомендована література

Основна:

1. Сучасна українська мова. Синтаксис: Навч. посіб. /С.П.Бевзенко, Л.П.Литвин, Г.В.Семеренко. – К.: Вища шк., 2005. – С. 5 – 13.
2. Сучасна українська мова: Підручник /О. Пономарів, В. Різун, Л.Ю. Шевченко; За ред. О. Пономарева. – К.: Либідь, 2005. – 488 с.
3. Сучасна українська мова. Синтаксис: Підручник / За ред. О.Д.Пономарева. – К.: Либідь 1994. – С. 5 – 20.
4. Сучасна українська літературна мова: Підручник /М.Я. Плющ, С.П. Бевзенко, Н.Я. Грипас; За ред. М.Я. Плющ. - 7-е вид., стер. – К.: Вища шк., 2009. – С. 311 – 321.
5. Шульжук К.Ф. Синтаксис української мови: Підручник. – К.: Видавничий центр «Академія», 2004. (Серія "Альма-Матер") – С.7 – 30.

Додаткова:

1. Заболотний О.В. Синтаксис і пунктуація на уроках української мови: Навч. посіб. для вчителів, учнів, абітурієнтів. - Кам'янець-Подільський: Абетка, 2002.- 136с.
2. Загнітко А.П. Український синтаксис (науково-теоретичний і навчально-практичний комплекс) Ч.1: Навч.посібник/ А.П. Загнітко. - Київ: ІЗМН, 1996. - 202 с
3. Козачук Г.О. Українська мова - для абітурієнтів: Навч.посібник/ Г.О. Козачук. - 2-е вид. стер. - Київ: Вища шк., 1997. - 272 с

Практичне заняття 1

Тема. Словосполучення як синтаксична одиниця. Синтаксичні зв'язки та відношення у ньому. Поділ речення на словосполучення – 2 год.

Семінарське заняття 1

Тема. Словосполучення як підпорядкована реченню синтаксична одиниця – 2 год.

Розвиток зв'язного мовлення

Тема. Культура мовлення – 2 год.

РОЗДІЛ 2. Основи української пунктуації. Основні поняття про структуру речення. Просте речення та його місце в синтаксичній будові мови

Лекційне заняття № 2

Тема. Речення як основна одиниця синтаксису. Просте двоскладне речення. Граматична основа простого речення – 2 год.

Речення і його основні ознаки. Аспекти вивчення речення. Класифікація речень за структурою, за співвідношенням із судженнями. Типи речень за метою висловлення. Типи речень за експресією. Особливості ускладнення простого речення і типи мовленнєвої членованості / нечленованості, повноти / неповноти речень. Просте двоскладне речення. Граматична основа простого речення. Підмет і присудок як головні члени двоскладного речення; їх відповідність членам судження. Підмет і способи його вираження. Простий і складений підмети. Присудок як граматична категорія. Простий присудок, його вираження. Підмет і присудок як головні члени двоскладного речення; їх відповідність членам судження. Способи вираження підмета та присудка.

Основні поняття теми: речення, просте двоскладне речення, головні члени речення: підмет, присудок; другорядні члени речення, модальність, номінативність, предикативність.

Рекомендована література

Основна

1. Сучасна українська мова. Синтаксис: Навч. посіб. / С. П. Бевзенко, Л. П. Литвин, Г. В. Семеренко. – К.: Вища шк., 2005. – С. 33 – 42.
2. Сучасна українська літературна мова: Підручник / М. Я. Плющ, С. П. Бевзенко, Н. Я. Грипас; За ред. М. Я. Плющ. – 7-е вид., стер. – К.: Вища шк., 2009. – С. 322 – 329.
3. Ющук І. П. Українська мова. – К.: Либідь, 2004. – С. 473 – 483.

Додаткова

1. Заболотний О. В. Синтаксис і пунктуація на уроках української мови: Навч. посіб. для вчителів, учнів, абітурієнтів. - Кам'янець-Подільський: Абетка, 2002.- 136 с.

2. Загнітко А.П. Український синтаксис (науково-теоретичний і навчально-практичний комплекс) Ч.1: Навч.посібник/ А.П. Загнітко. - Київ: ІЗМН, 1996. - 202 с.

3. Козачук Г.О. Українська мова - для абітурієнтів: Навч.посібник/ Г.О. Козачук. - 2-е вид. стер. - Київ: Вища шк., 1997. - 272 с.

Практичне заняття 2

Тема. Просте двоскладне речення. Зв'язок підмета з присудком. Тире між підметом і присудком – 2 год.

Практичне заняття 3

Тема. Просте двоскладне речення. Другорядні члени речення, їх види – 2 год.

Семінарське заняття 2

Тема. Другорядні члени речення; їх роль у формуванні структури простого речення – 2 год.

Лекційне заняття № 3

Тема. Синтаксис простого ускладненого речення – 2 год.

Поняття про синтаксичне ускладнення простого речення. Типи формального ускладнення простого речення (відокремлені обставини; однорідні члени речення; речення з опосередкованими компонентами; вставні і вставлені компоненти речення; звертання). Речення з однорідними членами речення. Речення з відокремленими членами речення. Поняття про відокремлення. Основні умови відокремлення другорядних членів речення. Відокремлення означень. Узгоджені відокремлені означення. Неузгоджені відокремлені означення. Пунктуація при відокремлених означеннях. Відокремлення прикладок. Відокремлення обставин. Вставні слова і словосполучення. Типи вставних слів і словосполучень за будовою і значенням. Вставлені компоненти речення. Звертання. Значення і способи їх вираження. Вокативні речення.

Основні поняття теми: речення, ускладнене просте речення, відокремлені члени речення: однорідні члени, звертання, вставні слова, вставлені словосполучення, вставлені речення, другорядні члени речення.

Рекомендована література

Основна:

1. Сучасна українська мова. Синтаксис: Навч. посіб. /С.П.Бевзенко, Л.П.Литвин, Г.В.Семеренко. – К.: Вища шк., 2005. – С. 33 – 42.

2. Сучасна українська літературна мова: Підручник / М.Я. Плющ, С.П. Бевзенко, Н.Я. Грипас; За ред. М.Я. Плющ. – 7-е вид., стер. – К.: Вища шк., 2009. – С. 322 – 329.

3. Ющук І. П. Українська мова. – К.: Либідь, 2004. – С. 473 – 483.

Додаткова:

1. Заболотний О.В. Синтаксис і пунктуація на уроках української мови: Навч.

посіб. для вчителів, учнів, абітурієнтів. - Кам'янець-Подільський: Абетка, 2002.- 136 с.

2. Загнітко А.П. Український синтаксис (науково-теоретичний і навчально-практичний комплекс) Ч.1: Навч.посібник/ А.П. Загнітко. - Київ: ІЗМН, 1996. - 202 с.

3. Козачук Г.О. Українська мова - для абітурієнтів: Навч.посібник/ Г.О. Козачук. - 2-е вид. стер. - Київ: Вища шк., 1997. - 272 с.

Практичне заняття 4

Тема. Другорядні члени речення, їх роль у формуванні структури простого речення – 2 год.

Практичне заняття 5

Тема. Просте ускладнене речення. Засоби вираження ускладнення – 2 год.

Практичне заняття 6

Тема. Відокремлені члени речення – 2 год.

Практичне заняття 7

Тема. Поняття про видокремлення. Умови видокремлення – 2 год.

Практичне заняття 8

Тема. Звертання як синтаксичне явище – 2 год.

Урок розвитку зв'язного мовлення

Тема 2. Переказ тексту – 2 год.

Семінарське заняття 3

Тема. Речення, ускладнене відокремленими членами. Вставні і вставлені конструкції – 2 год.

Практичне заняття 9

Тема. Односкладні речення та його типи. Нечленовані речення – 2 год.

Семінарське заняття 4

Тема. Односкладні речення. Еквіваленти речення – 2 год.

Контрольна робота

РОЗДІЛ 3. Складне речення. Типологія складного речення, статус, структура і функції.

Лекційне заняття № 4

Тема. Складне речення, статус, структура і функції. Його різновиди
– 2 год.

Складне речення – поліпредикативна синтаксична конструкція. Статус, структура і функції складних речень. Класифікація складних речень. Засоби поєднання частин складного речення. Принципи класифікації складносурядних речень. Сміслові відношення між частинами складносурядного речення. Види складнопідрядних речень за значенням і будовою. Складнопідрядне речення з кількома підрядними. Безсполучникове складне речення. Граматична форма і граматичне значення безсполучникового складного речення. Типологія поглядів на формально-синтаксичну і структурно-семантичну організацію безсполучникових складних речень. Складне речення з різними видами зв'язку. Основи вживання розділових знаків у складному реченні.

Основні поняття теми: складне речення, сполучникове складне речення, безсполучникове складне речення, речення з різними видами зв'язку, складносурядне, складнопідрядне, речення розчленованої, нерозчленованої структури, багатокомпонентне, складнопідрядне речення з кількома підрядними.

Рекомендована література

Основна

1. Вихованець І.Р. Граматика української мови. Синтаксис: Підручник. – К.: Либідь, 1993. – С.279 – 312.
2. Слинько І.І, Гуйванюк Н.В., Кобилянська М.Ф. Синтаксис сучасної української мови. Проблемні питання. – К.: Вища шк., 1994. – С. 55 – 68.
3. Шульжук К.Ф. Синтаксис української мови: Підручник. – К.: Видавничий центр «Академія», 2004. (Серія "Альма-Матер") – С.112 – 144; С. 206 – 248.
4. Ющук І. П. Українська мова. – К.: Либідь, 2004. – С.565 – 571.

Додаткова

1. Заболотний О.В. Синтаксис і пунктуація на уроках української мови: Навч. посіб. для вчителів, учнів, абітурієнтів. - Кам'янець-Подільський: Абетка, 2002.- 136 с.

2. Загнітко А.П. Український синтаксис (науково-теоретичний і навчально-практичний комплекс) Ч.1: Навч.посібник/ А.П. Загнітко. - Київ: ІЗМН, 1996. - 202 с.

3. Козачук Г.О. Українська мова - для абітурієнтів: Навч.посібник/ Г.О. Козачук. - 2-е вид. стер. - Київ: Вища шк., 1997. - 272 с.

Практичне заняття 10

Тема. Синтаксис складного речення. Складносурядне речення та складнопідрядне речення – 1 год.

Практичне заняття 11

Тема. Багаточленні складні речення. Складна синтаксична конструкція – 2 год.

Семінарське заняття 5

Тема. Безсполучникове складне речення. Складне речення з різними видами зв'язку – 2 год.

Контрольна робота

РОЗДІЛ 4. Сутність тексту. Речення з чужим мовленням **Лекційне заняття № 5**

Тема. Текст і його складники – 2 год.

Складне синтаксичне ціле як одиниця синтаксису. Текст. Основні одиниці тексту. Синтаксис зв'язного тексту. Структурні особливості складного цілого. Абзац. Роль абзацу у конструюванні тексту. Синтаксичні конструкції з чужим мовленням – своєрідна форма синтаксичних одиниць. Форми передачі чужого мовлення: пряма, непряма і невласне пряма мова, діалог, цитата. Співвідношення форм прямої і непрямой мови. Різні типи зв'язку прямої мови з непрямою. Заміна прямої мови непрямою і навпаки. Невласне пряма мова, її структурні особливості й застосування.

Основні поняття теми: текст, складне синтаксичне ціле, види текстів, типи зв'язку поєднання речень у тексті, пряма, непряма мова, невласне пряма мова, діалог, полілог, цитата.

Рекомендована література

Основна

1. Сучасна українська мова. Синтаксис: Навч. посіб. /С.П.Бевзенко, Л.П.Литвин, Г.В.Семеренко. – К.: Вища шк., 2005. – С. 157 – 175

2. Сучасна українська мова: Підручник /О. Пономарів, В. Різун, Л.Ю. Шевченко; За ред. О. Пономарева. – К.: Либідь, 2005. - С. 157 – 175.

3. Сучасна українська мова. Синтаксис: Підручник / За ред. О.Д.Пономарева. – К.: Либідь 1994. – С. 121 – 128.

Додаткова

1. Сучасна українська літературна мова: Підручник /М.Я. Плющ, С.П. Бевзенко, Н.Я. Грипас; За ред. М.Я. Плющ. - 7-е вид., стер. – К.: Вища шк., 2009. – С. 413 – 416.

2. Слинько І.І., Гуйванюк Н.В., Кобилянська М.Ф. Синтаксис сучасної української мови. Проблемні питання. – К.: Вища шк., 1994. – С. 55 – 68.

3. Шульжук К.Ф. Синтаксис української мови: Підручник. – К.: Видавничий центр «Академія», 2004. (Серія "Альма-Матер") – С. 206 – 248.

Урок розвитку зв'язного мовлення

Тема 4. Твір-роздум - 2 год.

Семінарське заняття 6

Тема. Речення з чужим мовленням - 2 год.

IV. Плани семінарських занять

РОЗДІЛ 1. Загальні питання синтаксису. Словосполучення як підпорядкована реченню синтаксична одиниця.

Семінарське заняття №1

Тема. Словосполучення як підпорядкована реченню синтаксична одиниця – 2 год.

План

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми:

1. Питання про основну одиницю синтаксису. Словосполучення – номінативна СО. Слово і словосполучення, словосполучення і речення.

2. Граматична форма і граматичне значення словосполучення.

3. Типи словосполучень:

- за характером смислових відношень між компонентами;

- за видом синтаксичного зв'язку;

- за морфологічним вираженням головного і залежного компонентів;

- за будовою;

- за злитістю.

Рекомендована література

Основна

1. Сучасна українська мова. Синтаксис: Навч. посіб. /С.П.Бевзенко, Л.П.Литвин, Г.В.Семеренко. – К.: Вища шк., 2005. – С.5-60., С. 157 – 175 .

2. Сучасна українська мова. Синтаксис /За ред. О.Д.Пономаріва. –К.: Либідь, 1994. – С. 121 – 128.

3. Сучасна українська літературна мова: Підручник/ М.Я. Плющ, С.П. Бевзенко, Н.Я. Грипас; За ред. М.Я. Плющ. – 7-е вид., стер. – К.: Вища шк., 2009. – С. 312 – 318.

4. Слинько І.І., Гуйванюк Н.В., Кобилянська М.Ф.. Синтаксис сучасної української мови. Проблемні питання. – К.: Вища шк., 1994. – 670 с.

5. Шульжук К.Ф. Синтаксис української мови: Підручник. – К.: Видавничий центр «Академія», 2004. – С. 206 – 248.
6. Ющук І. П. Українська мова. – К.: Либідь, 2004. – С.473 – 483.

Додаткова

1. Вихованець І.Р., Городенська К.Г., Грищенко А.П. Граматика української мови. – К.:Вища шк., 1991. – С.150-158, С. 193 – 208.
2. Вихованець І.Р. Граматика української мови: Синтаксис. – К., 1993. – С. 279 – 312.
3. Горпинич В.О. Нерозчленовані синтаксичні словосполучення в українській мові // УМЛШ. – 1998. - №7.
4. Загнітко А.П. Теоретична граматики української мови:Синтаксис: Монографія. – Донецьк: ДонНУ, 2001. – 662 с.
5. Слинько І. І., Гуйванюк Н. В., Кобилянська М. Ф.Синтаксис сучасної української літературної мови: Проблемні питання: Навч. посібник . – К.: Вища шк., 1994. – С. 416 – 656.

РОЗДІЛ 2. Основи української пунктуації. Основні поняття про структуру речення. Просте речення та його місце в синтаксичній будові мови

Семінарське заняття № 2

Тема. Другорядні члени речення; їх роль у формуванні структури простого речення – 2 год.

План

- I. Теоретична частина.
Понятійно-категоріальний апарат теми:
 - 1.Традиційна класифікація другорядних членів речення.
 2. Семантико-граматичні ознаки другорядних членів речення.
 3. Синкретичні члени речення.
 4. Роль другорядних членів речення у формування структури простого речення.

Рекомендована література

Основна

1. Сучасна українська мова. Синтаксис: Навч. посіб. /С.П.Бевзенко, Л.П.Литвин, Г.В.Семеренко. – К.: Вища шк., 2005. – С. 5 – 13.
2. Сучасна українська мова. Синтаксис /За ред. О.Д.Пономаріва. – К.: Либідь, 1994. – С. 5 – 20.
3. Сучасна українська літературна мова: Підручник/ М.Я. Плющ, С.П.Бевзенко, Н.Я. Грипас; За ред. М.Я. Плющ. - 7-е вид., стер. – К.: Вища шк., 2009. – С. 332 – 343.
4. Шульжук К.Ф. Синтаксис української мови: Підручник. – К.: Видавничий центр «Академія», 2004. – С.7 – 30.

5. Ющук І. П. Українська мова. – К.: Либідь, 2004. – С. 512 – 520.

Додаткова

1. Вихованець І.Р. Граматика української мови: Синтаксис. – К., 1993. – С.5-50.
2. Городенська К.Г. Дери́вація синтаксичних одиниць. – К.:Вища шк., 1991.
3. Загнітко А.П. Теоретична грамати́ка української мови:Синтаксис: Монографія. – Донецьк: ДонНУ, 2001. – 662 с.
4. Каранська М.У. Синтаксис сучасної української мови. – К., 1995. – 236 с.
5. Плиско К.М. Синтаксис української мови з системою орієнтирів для самостійного вивчення. – Х., 1992. – С. 7-22.
6. Синтаксис сучасної української літературної мови: Проблемні питання: Навч. посібник / І. І. Слинько, Н. В. Гуйванюк, М. Ф. Кобилянська. – К.: Вища шк., 1994. – С. 5-18.

Семінарське заняття № 3

Тема. Речення, ускладнене відокремленими членами. Вставні і вставлені конструкції – 2 год.

План

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми:

I. Поняття відокремлення членів речення. Основні умови відокремлення означень, додатків, обставин, уточнювальних членів речень. Особливості пунктуації.

II. Ускладнене речення зі вставними і вставленими конструкціями.

Розрізнення вставності і вставленості (семантичні та формальні критерії).

1. Вставні слова і конструкції. Семантика, вираження. Модальні відтінки вставних конструкцій, логічне оформлення тексту вставними словами. Особливості пунктуації.

2. Вставлені конструкції. Особливості пунктуації.

III. Речення з внесеннями (вставними і вставленими компонентами; зі звертаннями). Пунктуація речень, ускладнених внесеннями.

Рекомендована література

Основна

1. Загнітко А.П. Український синтаксис: Науково-теоретичний і навчально-практичний комплекс. – К, 1996. – Ч.1,2.
2. Сучасна українська літературна мова / За ред. О.Д. Пономарева. – К., 1997.
3. Сучасна українська літературна мова: Підручник/ М.Я. Плющ, С.П. Бевзенко, Н.Я. Грипас; За ред.. М.Я. Плющ. – 7-е вид., стер. – К.: Вища шк., 2009. – С. 350 – 366.

4. Шульжук К.Ф. Синтаксис української мови. – К., 2004.
5. Ющук І. П. Українська мова. – К.: Либідь, 2004. – С. 541 – 551.

Додаткова

1. Дацюк І. Інтонаційно-сміслові вправи під час вивчення пунктуації у простому ускладненому реченні // Дивослово. – 1996. - №11. – С.29-32.
2. Дацюк І. Причини пунктуаційних помилок у простому ускладненому реченні // Дивослово. – 1996. - №10. – С.28-30.
3. Слинько І.І. Речення із звертаннями, вставними словами, відокремленими членами // Умлш. – 1980. - №2. – С.46-51.
4. Пономарів О.Д. Стилїстика сучасної української мови. – К., 1993. – С.203-206.
5. Яценко І.Т. Чи є звертання членом речення? // синтаксична будова української мови. – К., 1969. – С.83-92.

Семінарське заняття № 4

Тема. Односкладні речення. Еквіваленти речення – 2 год.

План

- I. Теоретична частина.
Понятійно-категоріальний апарат теми:
 1. Проблема односкладного речення в сучасному мовознавстві.
 2. Типи односкладних речень: дієслівні, прислівникові, іменні. Засоби вираження головних членів речення в односкладних реченнях різних типів.
 3. Питання про еквіваленти речення:
 - слова-речення;
 - незакінчені речення;
 - звертання-речення.

Рекомендована література

Основна

1. Сучасна українська мова. Синтаксис: Навч. посіб. /С.П.Бевзенко, Л.П.Литвин, Г.В.Семеренко. – К.: Вища шк., 2005. – С. 90 – 108.
2. Сучасна українська мова. Синтаксис /За ред. О.Д.Пономаріва. – К.: Либідь, 1994. – С. 69 – 81.
3. Сучасна українська літературна мова: Підручник/ М.Я. Плющ, С.П. Бевзенко, Н.Я. Грипас; За ред. М.Я. Плющ. – 7-е вид., стер. – К.: Вища шк., 2009. – С. 344 – 349.
4. Шульжук К.Ф. Синтаксис української мови: Підручник. – К.: Видавничий центр «Академія», 2004. – С.112 – 144.
5. Ющук І. П. Українська мова. – К.: Либідь, 2004. – С. 552 – 566.

Додаткова

1. Вихованець І.Р., Городенська К.Г., Грищенко А.П. Граматика української мови. – К.:Вища шк., 1991. С. 180 – 184.
2. Вихованець І.Р. Граматика української мови: Синтаксис. – К., 1993. – С. 94-105.
3. Дудик П.С. Неповні речення в сучасній українській літературній мові: Дослідження з синтаксису української мови. – К., 1958. – С. 129 – 260.
4. Загнітко А.П. Теоретична граматика української мови:Синтаксис: Монографія. – Донецьк: ДонНУ, 2001. – 662 с.
5. Каранська М.У. Синтаксис сучасної української мови. – Київ, 1995. – 236 с.
6. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис /За ред. І.К.Білодіда. – К.: Вища шк., 1972. – С.262 - 309.

РОЗДІЛ 3. Складне речення. Типологія складного речення, статус, структура і функції

Семінарське заняття № 5

Тема. Безсполучникове складне речення. Складне речення з різними видами зв'язку – 2 год.

План

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми:

1. Проблема статусу складних безсполучникових речень.
2. Складні безсполучникові елементарні речення.
3. Складна синтаксична конструкція.

Рекомендована література

Основна

1. Сучасна українська мова. Синтаксис: Навч.посіб. /С.П.Бевзенко, Л.П.Литвин, Г.В.Семеренко. – К.: Вища шк., 2005. – С. 157 – 175 .
2. Сучасна українська літературна мова: Підручник/ М.Я. Плющ, С.П. Бевзенко, Н.Я. Грипас; За ред. М.Я. Плющ. – 7-е вид., стер. – К.: Вища шк., 2009. – С. 367 – 374.
3. Шульжук К.Ф. Синтаксис української мови: Підручник. – К.: Видавничий центр «Академія», 2004. – С. 206 – 248.
4. Ющук І. П. Українська мова. – К.: Либідь, 2004. - С. 611 – 620.

Додаткова

1. Вихованець І.Р., Городенська К.Г., Грищенко А.П. Граматика української мови. – К.:Вища шк., 1991. – С. 193 – 208.

2. Вихованець І.Р. Граматика української мови: Синтаксис. – К., 1993. – С. 279 – 312.
3. Грищенко А.П. Складносурядне речення в сучасній українській літературній мові. К., 1969.
4. Дорошенко С.І. Складні безсполучникові конструкції в сучасній українській мові. – Харків, 1980.
5. Загнітко А.П. Теоретична граматики української мови: Синтаксис: Монографія. – Донецьк: ДонНУ, 2001. – 662 с.
6. Кващук А.Г. Синтаксис складного речення. – К., 1986. – С.5-34, 100-102.
7. Мельничук О.С. Розвиток структури слов'янського речення. – К., 1966. – С.190 –250.
8. Слинько І. І., Гуйванюк Н. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української літературної мови: Проблемні питання: Навч. посібник . – К.: Вища шк., 1994. – С. 416 – 656.

Семінарське заняття № 6

Тема. Речення з чужим мовленням (2 год.)

План

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми:

1. Конструкції з чужим мовленням, розділові знаки при них.
2. Непряма мова та способи оформлення її.
3. Невласне пряма мова або вільна непряма та способи оформлення її.
4. Способи передачі чужої мови: пряма мова, цитати, непряма мова, невласне пряма мова, діалог, цитата.
5. Трансформація одних форм чужої мови в інші.

Рекомендована література:

Основна:

1. Сучасна українська мова. Синтаксис: Навч. посіб. /С.П.Бевзенко, Л.П.Литвин, Г.В.Семеренко. – К.: Вища шк., 2005. – С. 157 – 175 .

2. Сучасна українська літературна мова: Підручник/ М.Я. Плющ, С.П. Бевзенко, Н.Я. Грипас; За ред. М.Я. Плющ. - 7-е вид., стер. – К.: Вища шк., 2009. – С. 408-413.

3. Шульжук К.Ф. Синтаксис української мови: Підручник. – К.: Видавничий центр «Академія», 2004. – С. 206 – 248.

4. Ющук І. П. Українська мова. – К.: Либідь, 2004.- С.620-628.

Додаткова:

1. Довга О.М. Опрацювання теми «Цитати як засіб передачі чужої мови» // УМЛШ. – 1985. - №4.

2. Лобода В.В., Скуратівський Л.В. Українська мова в таблицях. Довідник. – К., 1993. – С.162-168; С.236-237.

3. Сучасна українська мова. Синтаксис /За ред. О.Д.Пономарева. –К.: Либідь, 1994. – С. 121 – 128.

4. Шевчук С.В., Лобода Т.М. Українська мова на щодень, на щомить. – К.: Атіка, 2004. – С.384-387.

IV. Плани практичних занять
РОЗДІЛ 1. Загальні питання синтаксису. Словосполучення як
підпорядкована реченню синтаксична одиниця

Практичне заняття № 1

Тема. Словосполучення як непередикативна синтаксична одиниця. Синтаксичні зв'язки та відношення у ньому. Поділ речення на словосполучення – 2 год.

I. Питання для опрацювання

1. Синтаксичні зв'язки у словосполученні (узгодження, керування, прилягання).
2. Семантико-синтаксичні відношення у словосполученні – атрибутивні, об'єктні, обставинні.
3. Поділ речення на словосполучення. Переклад словосполучень, сталих виразів, фразеологізмів.

II. Лінгвістичний аналіз тексту

Рекомендована література

1. Сучасна українська мова. Синтаксис: Навч. посіб. /С.П.Бевзенко, Л.П.Литвин, Г.В.Семеренко. – К.: Вища шк., 2005. – С. 14 – 22.
2. Сучасна українська мова. Синтаксис /За ред. О.Д.Пономарева. – К.: Либідь, 1994. – С. 21 – 33.
3. Сучасна українська літературна мова: Підручник/ М.Я. Плющ, С.П. Бевзенко, Н.Я. Грипас; За ред. М.Я. Плющ. - 7-е вид., стер. – К.: Вища шк., 2009. – С. 312 – 319.
4. Шульжук К.Ф. Синтаксис української мови: Підручник. – К.: Видавничий центр «Академія», 2004. – С.31 – 43.
5. Українська мова: Практикум: Навч. посібник /Пазяк О. М., Сербенська О. А., Фурдуй М. І., Шевченко Л. Ю. – К., 2000.

РОЗДІЛ 2. Основи української пунктуації. Основні поняття про
структуру речення. Просте речення та його місце в синтаксичній будові
мови

Практичне заняття № 2

Тема. Просте двоскладне речення. Зв'язок підмета з присудком. Тире між підметом і присудком – 2 год.

I. Питання для опрацювання

1. Речення: його головні ознаки, класифікація словосполучень. Синтаксичні зв'язки у словосполученні, засоби їх вираження, семантико-синтаксичні відношення.
2. Члени речення – головні і другорядні. Підходи до класифікації членів речення у різних лінгвістичних школах.
3. Граматична основа двоскладного речення:
 - загальна характеристика головних членів речення;
 - способи вираження підмета та присудка;

- тире між підметом і присудком;
- зв'язок підмета з присудком;
- помилки при узгодженні підмета й присудка. Складні випадки при виборі форми роду, форми числа.

II. Лінгвістичний аналіз тексту

Рекомендована література:

1. Вихованець І.Р. Граматика української мови: Синтаксис. – К., 1993. – С. 51 – 81; 214-230.
2. Вихованець І.Р. та ін. Семантико-синтаксична структура речення. – К., 1983.
3. Загнітко А.П. Теоретична граматики української мови: Синтаксис: Монографія. – Донецьк: ДонНУ, 2001. – 662 с.
4. Загнітко А.П. Український синтаксис: Науково-теоретичний і навчально-практичний комплекс. – К, 1996. - Ч.1,2.
5. Іваницька Н.Л. Двоскладне речення в українській мові. – К.:Наук.думка, 1986.
6. Синтаксис сучасної української літературної мови: Проблемні питання: Навч. посібник / І. І. Слинко, Н. В. Гуйванюк, М. Ф. Кобилянська. – К.: Вища шк., 1994. – С. 55 – 182.
7. Синтаксис словосполучення і простого речення. – К., 1975. – С.5- 45.
8. Сучасна українська мова. Синтаксис: Навч.посіб. /С.П.Бевзенко, Л.П.Литвин, Г.В.Семеренко. – К.: Вища шк., 2005. – С. 33-42; 50-61.

Практичне заняття № 3

Тема. Просте двоскладне речення. Другорядні члени речення, їх види.

Актуальне членування речень – 2 год.

I. Питання для опрацювання

1. Загальна характеристика другорядних членів речення.
2. Додаток як другорядний член і його види.
3. Означення – другорядний член речення, його види.
4. Обставина як другорядний член речення та її види.
5. Парцельовані другорядні члени речення.
6. Сучасні підходи до класифікації другорядних членів речення.

II. Синтаксичний аналіз тексту

Рекомендована література:

1. Вихованець І.Р. Граматика української мови: Синтаксис. – К., 1993. – С. 83 – 94; 214 – 278.
2. Сучасна українська мова. Синтаксис: Навч.посіб. /С.П.Бевзенко, Л.П.Литвин, Г.В.Семеренко. – К.: Вища шк., 2005. – С. 61 - 72.
3. Сучасна українська мова. Синтаксис /За ред. О.Д.Пономарева. – К.: Либідь, 1994. – С. 57- 69.
4. Сучасна українська літературна мова: Підручник/ М.Я. Плющ, С.П. Бевзенко, Н.Я. Грипас; За ред. М.Я. Плющ. - 7-е вид., стер. – К.: Вища шк., 2009. – С. 330-335.

5. Українська мова: Практикум: Навч. посібник / Пазяк О. М., Сербенська О. А., Фурдуй М. І., Шевченко Л. Ю. – К., 2000.

6. Ужченко В.Д. Сучасна українська мова. Збірник вправ і завдань: Навч. посіб./ В.Д. Ужченко, Т.П. Терновська, Т.С. Маркотенко. – К.: Вища шк., 2006. - 286 с.

Практичне заняття № 4

Тема. Другорядні члени речення, їх роль у формуванні структури простого речення – 2 год.

I. Питання для опрацювання

1. Характеристика узгоджених і неузгоджених означень.
2. Прикладка як особливий вид означення.
3. Характеристика прямих і непрямих додатків. Способи їх вираження.
4. Групи обставин за значенням.
5. Зв'язок другорядних членів речення з головними.

II. Синтаксичний аналіз тексту

Дібрати з художньої літератури три прості речення та зробити повний їх синтаксичний розбір.

Рекомендована література:

7. Вихованець І.Р. Граматика української мови: Синтаксис. – К., 1993. – С. 83 – 94; 214 – 278.

8. Сучасна українська мова. Синтаксис: Навч.посіб. /С.П.Бевзенко, Л.П.Литвин, Г.В.Семеренко. – К.: Вища шк., 2005. – С. 61 - 72.

9. Сучасна українська мова. Синтаксис /За ред. О.Д.Пономарева. – К.: Либідь, 1994. – С. 57- 69.

10. Сучасна українська літературна мова: Підручник/ М.Я. Плющ, С.П. Бевзенко, Н.Я. Грипас; За ред. М.Я. Плющ. - 7-е вид., стер. – К.: Вища шк., 2009. – С. 330-335.

11. Українська мова: Практикум: Навч. посібник / Пазяк О. М., Сербенська О. А., Фурдуй М. І., Шевченко Л. Ю. – К., 2000.

12. Ужченко В.Д. Сучасна українська мова. Збірник вправ і завдань: Навч. посіб./ В.Д. Ужченко, Т.П. Терновська, Т.С. Маркотенко. – К.: Вища шк., 2006. - 286 с.

Практичне заняття № 5

Тема. Просте ускладнене речення. Засоби вираження ускладнення.

Речення, ускладнене однорідними членами та внесеннями – 2 год.

I. Питання для опрацювання

1. Особливості простого ускладненого речення. Чинники синтаксичного ускладнення простого речення: однорідність, відокремлення, звертання, вставні і вставлені слова та конструкції.

2. Однорідність як синтаксичне явище. Однорідні члени речення: будова однорідного ряду, ознаки однорідності, семантико-синтаксичні

відношення між однорідними членами та засоби їх відношення (сполучники, узагальнювальні слова, інтонація), можливі стилістичні помилки.

3. Речення з однорідними членами:

- однорідні додатки;
- однорідні та неоднорідні означення;
- однорідні обставини;
- узагальнювальні слова при однорідних членах речення;
- пунктуація речень, ускладнених однорідними членами.

II. Синтаксичний аналіз тексту.

Рекомендована література

1. Вихованець І.Р. Граматика української мови: Синтаксис. – К., 1993. – С. 112 – 114.
2. Вихованець І.Р., Городенська К.Г., Грищенко А.П. Граматика української мови. – К.: Вища шк., 1991. – С. 184 – 193.
3. Дудик П.С. Просте ускладнене речення. – Вінниця, 2002.
4. Сучасна українська мова. Синтаксис: Навч. посіб. /С.П.Бевзенко, Л.П.Литвин, Г.В.Семеренко. – К.: Вища шк., 2005. – С. 124 – 145.
5. Сучасна українська мова. Синтаксис /За ред. О.Д.Пономарева. – К.: Либідь, 1997. – С. 82 – 120.
6. Сучасна українська літературна мова: Підручник /М.Я. Плющ, С.П. Бевзенко, Н.Я. Грипас; За ред. М.Я. Плющ. – 7-е вид., стер. – К.: Вища шк., 2009. – С. 350 – 366.

Практичне заняття 6

Тема. Відокремлені члени речення – 2 год.

I. Питання для опрацювання

1. Відокремлення як синтаксичне явище.
2. Відокремлення членів речення як засіб підсилення, виділення окремих його компонентів. Способи відокремлення: інтонаційні, порядок слів, дистанція.
3. Морфологічне вираження основних і залежних компонентів при відокремленні.
4. Складні випадки пунктуаційного оформлення речень із відокремленими членами.
5. Розрізнення типів зворотів та невідокремлюваних компонентів; вироблення інтонації відокремлення.

II. Синтаксичний аналіз тексту

Рекомендована література

1. Вихованець І.Р. Граматика української мови: Синтаксис. – К., 1993. – С. 112 – 114.
2. Вихованець І.Р., Городенська К.Г., Грищенко А.П. Граматика української мови. – К.: Вища шк., 1991. – С. 184 – 193.
3. Дудик П.С. Просте ускладнене речення. – Вінниця, 2002.
4. Сучасна українська мова. Синтаксис: Навч. посіб. /С.П.Бевзенко, Л.П.Литвин, Г.В.Семеренко. – К.: Вища шк., 2005. – С. 124 – 145.

5. Сучасна українська мова. Синтаксис /За ред. О.Д.Пономарева. – К.: Либідь, 1997. – С. 82 – 120.

6. Сучасна українська літературна мова: Підручник/ М.Я. Плющ, С.П. Бевзенко, Н.Я. Грипас; За ред. М.Я. Плющ. – 7-е вид., стер. – К.: Вища шк., 2009. – С. 350 – 366.

7. Шульжук К.Ф. Синтаксис української мови: Підручник. – К.: Видавничий центр «Академія», 2004. – С.150 – 182.

Практичне заняття 7

Тема. Поняття про відокремлення. Умови відокремлення – 2 год.

I. Питання для опрацювання

1. Поняття про відокремлення.

2. Умови відокремлення.

Завдання для студентів

Підібрати приклади з відокремленням, пояснити умови відокремлення. Виділіть граматичну основу реченнями, якими членами речення виступають відокремлені члени речення.

Рекомендована література

1. Вихованець І.Р. Граматика української мови: Синтаксис. – К., 1993. – С. 112 – 114.

2. Вихованець І.Р., Городенська К.Г., Грищенко А.П. Граматика української мови. – К.: Вища 34ед., 1991. – С. 184 – 193.

3. Дудик П.С. Просте ускладнене речення. – Вінниця, 2002.

4. Сучасна українська мова. Синтаксис: Навч. посіб. /С.П.Бевзенко, Л.П.Литвин, Г.В.Семеренко. – К.: Вища 34ед., 2005. – С. 124 – 145.

5. Сучасна українська мова. Синтаксис /За 34ед.. О.Д.Пономарева. – К.: Либідь, 1997. – С. 82 – 120.

6. Сучасна українська літературна мова: Підручник /М.Я. Плющ, С.П. Бевзенко, Н.Я. Грипас; За 34ед.. М.Я. Плющ. – 7-е вид., стер. – К.: Вища шк., 2009. – С. 350 – 366.

7. Шульжук К.Ф. Синтаксис української мови: Підручник. – К.: Видавничий центр «Академія», 2004. – С.150 – 182.

8. Українська мова: Практикум: Навч. Посібник /Пазяк О. М., Сербенська О. А., Фурдуй М. І., Шевченко Л. Ю. – К., 2000.

Практичне заняття 8

Тема. Звертання як синтаксичне явище – 2 год.

I. Питання для опрацювання

1. Звертання, підходи до визначення його синтаксичної ролі в сучасному мовознавстві.

2. Способи вираження звертання у реченні.
3. Вигук як ускладнювальний фактор у реченні. Неоднозначність синтаксичної ролі вигуків у структурі речення.
4. Пунктуація у реченнях із звертаннями та вигуками.

II. Синтаксичний розбір речень

Рекомендована література

1. Вихованець І.Р. Граматика української мови: Синтаксис. – К., 1993. – С. 112 – 114.
2. Вихованець І.Р., Городенська К.Г., Грищенко А.П. Граматика української мови. – К.: Вища шк., 1991. - С. 184 – 193.
3. Дудик П.С. Просте ускладнене речення. – Вінниця, 2002.
4. Сучасна українська мова. Синтаксис: Навч. посіб. /С.П.Бевзенко, Л.П.Литвин, Г.В.Семеренко. – К.: Вища шк., 2005. – С. 124 – 145.
5. Сучасна українська мова. Синтаксис /За ред. О.Д.Пономарева. – К.: Либідь, 1997. – С. 82 – 120.
6. Сучасна українська літературна мова: Підручник /М.Я. Плющ, С.П. Бевзенко, Н.Я. Грипас; За ред. М.Я. Плющ. – 7-е вид., стер. – К.: Вища шк., 2009. – С. 350 – 366.
7. Шульжук К.Ф. Синтаксис української мови: Підручник. – К.: Видавничий центр «Академія», 2004. – С.150 – 182.
8. Українська мова: Практикум: Навч. посібник /Пазяк О. М., Сербенська О. А., Фурдуй М. І., Шевченко Л. Ю. – К., 2000.

Практичне заняття 9

Тема. Односкладне речення та його типи. Нечленовані речення – 2 год.

I. Питання для опрацювання

1. Проблема односкладного речення у сучасному мовознавстві. Односкладні речення: граматична основа, типи односкладних речень, їх семантика. Односкладні речення в будові складних речень.
2. Односкладні означено-особові речення.
3. Неозначено-особові речення.
4. Узагальнено-особові речення.
5. Безособові та інфінітивні односкладні речення.
6. Номінативні речення.
7. Повне й неповне речення. Неповні речення в системі синтаксичних одиниць, їх типи.
8. Нечленовані речення. Еліпсис, особливості еліптичних речень.

II. Синтаксичний аналіз тексту

Рекомендована література

1. Арполенко Г.П. Структурні типи інфінітивних речень // УМЛШ. – 1997. – №12.

2. Вихованець І.Р. Граматика української мови: Синтаксис. – К., 1993. – С. 94 – 105.
3. Вихованець І.Р., Городенська К.Г., Грищенко А.П. Граматика української мови. – К.:Вища шк., 1991. – С. 172 – 184.
4. Горяний В.Д. Синтаксис односкладних речень. – К., 1984.
5. Дудик П.С. Неповні речення в сучасній українській літературній мові: Дослідження з синтаксису української мови. – К., 1958. – С. 129 – 260.
6. Загнітко А.П. Теоретична граматика української мови: Синтаксис: Монографія. – Донецьк: ДонНУ, 2001. – 662 с.
7. Каранська М.У. Синтаксис сучасної української мови. – Київ, 1995. – 236 с.

РОЗДІЛ 3. Складне речення. Типологія складного речення, статус, структура і функції.

Практичне заняття № 10

Тема. Синтаксис складного речення. Складносурядне та складнопідрядне речення – 1 год.

I. Питання для опрацювання

1. Проблеми дослідження складного речення. Складне речення як синтаксична одиниця. Типи складних речень, критерії розрізнення типів складних речень.
2. Складносурядне речення: семантико-синтаксичні відношення між компонентами, засоби зв'язку.
3. Розвиток учення про складнопідрядні речення. Проблема статусу складних безсполучникових речень. Структурні особливості складнопідрядних речень. Класифікація складнопідрядних речень. Семантико-структурні типи складнопідрядних речень. Складнопідрядні багатокomпонентні речення.
4. Розділові знаки у складносурядних та складнопідрядних реченнях.

II. Синтаксичний розбір речень

Рекомендована література

1. Вихованець І.Р. Граматика української мови: Синтаксис. – К., 1993. – С. 279 – 312; 313 – 344.
2. Вихованець І.Р., Городенська К.Г., Грищенко А.П. Граматика української мови. – К.: Вища шк., 1991. - С. 193 – 208.
3. Бевзенко С.П. Структура складного речення в українській мові. – К.,1987. – С. 70 – 74 .
4. Грищенко А.П. Складносурядне речення в сучасній українській літературній мові. – К., 1969.
5. Мельничук О.С. Розвиток структури слов'янського речення. – К.,1966. – С.190 – 250.
6. Пархонюк Л.М. Складне речення в українській мові. – Тернопіль, 1998.

7. Сучасна українська мова. Синтаксис: Навч. посіб. /С.П.Бевзенко, Л.П.Литвин, Г.В.Семеренко. – К.: Вища шк., 2005. – С. 157 – 175; 176 – 200; 233 – 239

Практичне заняття № 11

Тема. Багаточленні складні речення. Складна синтаксична конструкція
– 2 год.

I. Питання для опрацювання

1. Типи багаточленних складних речень: із сурядним зв'язком, із підрядним зв'язком (багаточленні складнопідрядні речення), із безсполучниковим зв'язком.

2. Складна синтаксична конструкція.

3. З'ясування граматичних, семантичних та інтонаційних засобів зв'язку частин у складному реченні.

4. Розділові знаки у багаточленних складних реченнях та складних синтаксичних конструкціях. Пунктуаційне редагування.

II. Синтаксичний розбір речень

Рекомендована література

1. Вихованець І.Р. Граматика української мови: Синтаксис. – К., 1993. – С. 304 – 306 ; 321 – 323; 347 – 354.

2. Вихованець І.Р., Городенська К.Г., Грищенко А.П. Граматика української мови. – К.:Вища шк., 1991. - С. 204 – 208.

3. Бевзенко С.П. Структура складного речення в українській мові. – К.,1987. – С. – 74.

4. Грищенко А.П. Складносурядне речення в сучасній українській літературній мові. – К., 1969.

5. Слинько І. І., Гуйванюк Н. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української літературної мови: Проблемні питання: Навч. посібник . – К.: Вища шк., 1994.

6. Сучасна українська мова. Синтаксис: Навч. посіб. /С.П.Бевзенко, Л.П.Литвин, Г.В.Семеренко. – К.: Вища шк., 2005. – С. 220 – 241.

7. Сучасна українська літературна мова: Підручник/ М.Я. Плющ, С.П. Бевзенко, Н.Я. Грипас; За ред. М.Я. Плющ. - 7-е вид., стер. – К.: Вища шк., 2009. – С. 395-407.

РОЗДІЛ 4. Тексту. Речення з чужим мовленням

V. Завдання для самостійного опрацювання

Самостійна робота 1

Тема. Актуальне членування речення. Тема і рема – 2 год.

План

1. Актуальне членування речення.
2. Тема і рема.

Завдання для студентів

Напишіть твір на тему: «Людина – друг природи». Поділіть речення за актуальним членування. Виділіть тему і рему.

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення: актуальне членування речення.
2. Тема – це...

Рекомендована література

1. Вихованець І.Р. Граматика української мови: Синтаксис. – К., 1993. – С. 112 – 114.
2. Вихованець І.Р., Городенська К.Г., Грищенко А.П. Граматика української мови. – К.: Вища 38ед., 1991. – С. 184 – 193.
3. Дудик П.С. Просте ускладнене речення. – Вінниця, 2002.
4. Сучасна українська мова. Синтаксис: Навч. посіб. /С.П.Бевзенко, Л.П.Литвин, Г.В.Семеренко. – К.: Вища 38ед., 2005. – С. 124 – 145.
5. Сучасна українська мова. Синтаксис /За 38ед.. О.Д.Пономарева. – К.: Либідь, 1997. – С. 82 – 120.
6. Сучасна українська літературна мова: Підручник/ М.Я. Плющ, С.П. Бевзенко, Н.Я. Грипас; За 38ед.. М.Я. Плющ. – 7-е вид., стер. – К.: Вища шк., 2009. – С. 350 – 366.
7. Шульжук К.Ф. Синтаксис української мови: Підручник. – К.: Видавничий центр «Академія», 2004. – С.150 – 182.

Самостійна робота 2

Тема. Синонімія різних типів складних речень – 2 год.

План

1. Синонімія складносурядних речень.
2. Синонімія складнопідрядних речень.
3. Синонімія безсполучникових речень

Завдання для студентів

Наведіть приклади синонімії різних типів складних речень.

Питання для самоконтролю

1. Чому виникає і з чим пов'язане явище синонімії в складних реченнях?
2. Наведіть приклади синонімії.

Рекомендована література

1. Вихованець І.Р. Граматика української мови: Синтаксис. – К., 1993. – С. 279 – 312; 313 – 344.

2. Вихованець І.Р., Городенська К.Г., Грищенко А.П. Граматика української мови. – К.: Вища шк., 1991. - С. 193 – 208.
3. Бевзенко С.П. Структура складного речення в українській мові. – К., 1987. – С. 70 – 74 .
4. Грищенко А.П. Складносурядне речення в сучасній українській літературній мові. – К., 1969.
5. Мельничук О.С. Розвиток структури слов'янського речення. – К., 1966. – С.190 – 250.
6. Пархонюк Л.М. Складне речення в українській мові. – Тернопіль, 1998.

Самостійна робота 3

Тема. Текст. Період – 1 год.

План

1. Текст, його сутність, особливості побудови.
2. Види і засоби зв'язку компонентів ССЦ. Як співвідносяться між собою і чим відрізняються композиція і архітектоніка тексту.
3. Період. Особливості структури, функціонування в мові.

Завдання для студентів

Комплексний синтаксично-стилістичний аналіз жанрово-стильових різновидів текстів, аналіз зв'язків компонентів тексту.

Творчі завдання на творення текстів.

Питання для самоконтролю

1. Які складні речення називаються складними синтаксичними конструкціями?
2. Охарактеризувати сполучниково-безсполучникові складні речення.
3. Дати визначення періоду, з'ясувати особливості його будови.

Рекомендована література

1. Вихованець І.Р. Граматика української мови: Синтаксис. – К., 1993.
2. Вихованець І.Р. та ін. Семантико-синтаксична структура речення. – К., 1983.
3. Грищенко А.П. Складносурядне речення в сучасній українській літературній мові. – К., 1969.
4. Загнітко А.П. Український синтаксис: Науково-теоретичний і навчально-практичний комплекс. – К, 1996. – Ч.1,2.

5. Кулик Б.М. Курс сучасної української літературної мови: Синтаксис. – К., 1965. – Ч.2.
6. Пархонюк Л.М. Складне речення в українській мові. – Тернопіль, 1998.
7. Сучасна українська літературна мова: Підручник/ М.Я. Плющ, С.П. Бевзенко, Н.Я. Грипас; За ред. М.Я. Плющ. – 7-е вид., стер. – К.: Вища шк., 2009. – С. 413 – 418.
8. Українська мова: Практикум: Навч. посібник /Пазяк О. М., Сербенська О. А., Фурдуй М. І., Шевченко Л. Ю. – К., 2000.
9. Ужченко В.Д. Сучасна українська мова. Збірник вправ і завдань: Навч. посіб./ В.Д. Ужченко, Т.П. Терновська, Т.С. Маркотенко. – К.: Вища шк., 2006. – 286 с.

V. Самостійна робота
II курс

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Актуальне членування речення. Тема і рема.	2
2.	Відокремлені члени речення	2
3.	Поняття про відокремлення. Умови відокремлення.	1
4.	Синонімія різних типів складних речень.	1
5.	Багаточленні складні речення. Складна синтаксична конструкція.	1
6.	Безсполучникове складне речення. Складне речення з різними видами зв'язку.	1
7.	Речення з чужим мовленням Текст. Період.	2
	Разом	10

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Теми курсу	Академічний контроль	Термін виконання (тижні)	Кількість балів
III семестр			
Розділ 2.			
Основні поняття про структуру речення. Просте речення та його місце в синтаксичній будові мови. Основи української пунктуації.			
Актуальне членування речення. Тема і рема.	Практичне заняття	VIII	12
Відокремлені члени речення		XI	12
Поняття про відокремлення. Умови відокремлення		XII	12
IV семестр			
Розділ 3.			
Складне речення. Типологія складного речення, статус, структура і функції.			
Синонімія різних типів складних речень.	Практичне заняття	III	12
Багаточленні складні речення. Складна синтаксична конструкція.		VII	12
Безполучникове складне речення. Складне речення з різними видами зв'язку.		IX	12
Розділ 4.			
Сутність тексту. Речення з чужим мовленням			
Речення з чужим мовленням Текст. Період	Практичне заняття	XIX	12

VI. Теми семінарських занять

II курс

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Словосполучення як підпорядкована реченню синтаксична одиниця.	2
2.	Другорядні члени речення; їх роль у формуванні структури простого речення.	2
3.	Односкладні речення. Еквіваленти речення.	2
4.	Синтаксис складного речення. Складносурядне та складнопідрядне речення.	2
5.	Текст. Період.	2
	Разом:	10

VII. Теми практичних занять

II курс

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Словосполучення як синтаксична одиниця. Синтаксичні зв'язки та відношення у ньому. Поділ речення на словосполучення.	2
2.	Словосполучення як підпорядкована реченню синтаксична одиниця.	2
3.	Просте двоскладне речення. Зв'язок підмета з присудком. Тире між підметом і присудком	2
4.	Просте двоскладне речення. Другорядні члени речення, їх види.	2
5.	Другорядні члени речення; їх роль у формуванні структури простого речення.	2
6.	Просте ускладнене речення. Засоби вираження ускладнення.	2
7.	Звертання як синтаксичне явище.	2
8.	Речення, ускладнене відокремленими членами речення. Вставні та вставлені конструкції.	2
9.	Односкладне речення та його типи. Нечленовані речення.	2
10.	Синонімія різних типів складних речень.	2
11.	З.М. Переказ тексту	2
12.	З.М. Твір-роздум	2
	Разом:	24

VIII. Навчально-методична карта дисципліни «Українська мова» II курс

Разом на III семестр - 38 годин, із них: лекцій – 6 годин, практичних занять – 18 годин, семінарських занять – 6 годин, самостійна робота – 6 години, контрольна робота – 2 години.

№ п/п	Теми лекцій	Теми практичних занять	Теми семінарських занять	Підсумковий контроль
Розділ 1.				
Загальні питання синтаксису. Словосполучення як підпорядкована реченню синтаксична одиниця				
1.	Вступ. Предмет і завдання курсу. Одиниці синтаксису. Словосполучення як синтаксична одиниця.			
2.		Словосполучення як синтаксична одиниця. Синтаксичні зв'язки та відношення у ньому. Поділ речення на словосполучення.		
3.			Словосполучення як підпорядкована реченню синтаксична одиниця.	
4.		З.М. Переказ тексту		
Розділ 2.				
Основні поняття про структуру речення. Просте речення та його місце в синтаксичній будові мови. Основи української пунктуації.				
5.	Речення як основна одиниця синтаксису. Просте двоскладне речення. Граматична основа простого речення.			
6.		Просте двоскладне речення. Зв'язок підмета з присудком. Тире між підметом і присудком.		
7.		Просте двоскладне речення. Другорядні члени речення, їх види.		
8.			Другорядні члени речення; їх роль у формуванні структури простого речення	
9.	Синтаксис простого ускладненого речення.			
10.		Просте ускладнене речення. Засоби вираження ускладнення.		
11.		Звертання як синтаксичне явище.		
12.		З.М. Переказ тексту		
13.		Речення ускладнене відокремленими членами речення. Вставні і вставлені конструкції.		
14.		Односкладне речення та його типи. Нечленовані речення.		
15.			Односкладні речення. Еквіваленти речення.	
16.				Контрольна робота

Разом на IV семестр – 20 годин, із них: лекцій – 4 години, практичних занять – 6 години, семінарських занять – 2 годин, самостійна робота – 6 годин, контрольна робота – 2 години.

№ з/п	Теми лекцій	Теми практичних занять	Теми семінарських занять	Підсумковий контроль
Розділ 3. Складне речення. Типологія складного речення, статус, структура і функції.				
1.	Складне речення, статус, структура і функції. Його різновиди.			
2.		Синонімія різних типів складних речень.		
3.		Синтаксис складного речення. Складносурядне речення та складнопідрядне речення.		
4.		Безсполучникове складне речення. Складне речення з різними видами зв'язку.		
5.				Контрольна робота
Розділ 4. Сутність тексту. Речення з чужим мовленням				
6.	Текст та його складники			
7.			Текст. Період.	
8.		З.М. Переказ тексту		

ІХ. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

Оцінювання результатів навчання української мови здійснюється на основі функціонального підходу до навчання курсу української мови, який насамперед має забезпечити студентам уміння ефективно користуватися мовою як засобом пізнання, комунікації; високу мовну культуру особистості; сприяти формуванню громадянської позиції, національної самосвідомості.

Оцінювання результатів навчання мови здійснюється на основі:

- а) врахування основної мети, що передбачає різнобічний мовленнєвий розвиток особистості;
- б) освітнього змісту навчального предмета, який розподіляється на чотири елементи — знання, вміння й навички, досвід творчої діяльності і досвід емоційно-ціннісного ставлення до світу;
- в) функціонального підходу до мовного курсу, який передбачає вивчення мовної теорії в аспекті практичних потреб розвитку мовлення.

Об'єктами регулярної перевірки та оцінювання мають бути:

- мовленнєві вміння й навички з чотирьох видів мовленнєвої діяльності;
- знання про мову й мовлення;
- мовні уміння та навички;
- досвід творчої діяльності;
- досвід особистого емоційно-ціннісного ставлення до світу.

Говоріння та письмо (діалогічне та монологічне мовлення)

Під час перевірки складених студентами висловлювань (діалогів, усних і письмових переказів та творів) ураховується ступінь повноти вираження теми, міра самостійності виконання роботи, ступінь вияву творчих здібностей, особистого ставлення до змісту висловлювання.

Діалогічне мовлення

1. Перевіряється здатність студентів:

- а) виявляти певний рівень обізнаності з теми, що обговорюється;
- б) демонструвати вміння:
 - скласти діалог відповідно до запропонованої ситуації й мети спілкування;
 - самостійно досягати комунікативної мети;

- використовувати репліки для стимулювання, підтримання діалогу, формули мовленнєвого етикету;
- дотримуватися теми спілкування;
- додержуватися правил спілкування;
- дотримуватися норм літературної мови;
- демонструвати певний рівень вправності у процесі діалогу (стислість, логічність, виразність, доречність, винахідливість тощо);
- в) висловлювати особисту позицію щодо теми, яка обговорюється;
- г) аргументувати висловлені тези, ввічливо спростовувати помилкові висловлювання співрозмовника.

Зазначені характеристики діалогу є основними критеріями при його оцінюванні.

Перевірка рівня сформованості діалогічного мовлення здійснюється таким чином: викладач пропонує двом студентам вибрати одну із запропонованих тем чи мовленнєвих ситуацій (теми чи ситуації пропонуються різного рівня складності), обдумати її й обговорити з товаришем перед групою у формі діалогу протягом 3 - 5 хвилин. Оцінка ставиться кожному зі студентів.

2. *Матеріал для контрольних завдань* добирається з урахуванням тематики соціокультурної змістової лінії чинної програми, рівня підготовки, вікових особливостей та пізнавальних інтересів студентів.

3. *Одиниця контролю*: діалог, складений двома студентами (до 16 – 20 реплік).

4. *Оцінювання*.

Критерії оцінювання

Рівень	Бал	Характеристика складених студентами діалогів
<p>Початковий (бали цього рівня одержують студенти, успіхи яких у самостійному складанні діалогу поки що незначні).</p>	1	У студента виникають значні труднощі у підтриманні діалогу. Здебільшого він відповідає на запитання лише “так” чи “ні” або аналогічними уривчастими реченнями ствердного чи заперечного характеру.
	2	Студент відповідає на елементарні запитання короткими репліками, що містять недоліки різного характеру, але сам досягти комунікативної мети не може.
	3	Студент бере участь у діалозі за найпростішою за змістом мовленнєвою ситуацією, може не лише відповідати на запитання співрозмовника, а й формулювати деякі запитання, припускаючись помилок різного характеру. Проте комунікативна мета досягається ним лише частково.
<p>Середній (балів цього рівня заслуговують студенти, які досягли певних результатів у складанні діалогу за двома - чотирма показниками з нескладної теми, але за іншими критеріями результати поки що незначні).</p>	4	Студент бере участь у діалозі з нескладної за змістом теми, в основному досягає мети спілкування, проте репліки його недостатньо вдалі, оскільки не враховують належним чином ситуацію спілкування, не відзначаються послідовністю, доказовістю; трапляється чимало помилок у доборі слів, побудові речень, їх інтонуванні тощо.
	5	Студент бере участь у діалозі за нескладною за змістом мовленнєвою ситуацією, додержується елементарних правил поведінки в розмові, загалом досягає комунікативної мети, проте допускає відхилення від теми, мовлення його характеризується стереотипністю, недостатньою різноманітністю і потребує істотної корекції тощо.
	6	Студент успішно досягає комунікативної мети в діалозі з нескладної теми, його репліки змістовними, відповідають основним правилам поведінки у розмові, нормам етикету, проте їм не вистачає самостійності суджень, їх аргументації, новизни, лаконізму в досягненні комунікативної мети, наявна певна кількість помилок у мовному оформленні реплік тощо.

<p>Достатній (балів цього рівня заслуговують студенти, які самостійно, у цілому вправно за більшістю критеріїв склали діалог з теми, що містить певну проблему, продемонструвал и належну культуру спілкування, проте за деякими з критеріїв (від 2-х до 4-х) їх мовлення ще містить певні недоліки).</p>	7	<p>Діалогічне мовлення студента за своїм змістом спрямовується на розв'язання певної проблеми, змістовним, набирає деяких рис невимушеності; з'являються елементи особистісної позиції щодо предмета обговорення, правила спілкування в цілому додержуються, але ще є істотні недоліки (за 4-ма критеріями): невисокий рівень самостійності й аргументованості суджень, можуть траплятися відхилення від теми, помилки в мовному оформленні реплік тощо.</p>
	8	<p>Студент в основному вправно бере участь у діалозі за ситуацією, що містить певну проблему, досягаючи комунікативної мети, висловлює судження і певною мірою аргументує їх за допомогою загальновідомих фактів, у діалозі з'являються елементи оцінних характеристик, узагальнень, що базуються на використанні прислів'їв і приказок, проте допускаються певні недоліки за кількома критеріями (3-ма).</p>
	9	<p>Студенти самостійно складають діалог з проблемної теми, демонструючи загалом достатній рівень вправності й культури мовлення (чітко висловлюють думки, виявляють вміння сформулювати цікаве запитання, дати влучну, дотепну відповідь, здебільшого виявляють толерантність, стриманість, коректність у разі незгоди з думкою співрозмовника), але в діалозі є певні недоліки за 2-ма критеріями, наприклад: нечітко виражається особиста позиція співбесідників, аргументація не відзначається оригінальністю тощо.</p>
<p>Високий (балів цього рівня заслуговують студенти, які продемонструвал и високу культуру спілкування, переконливо</p>	10	<p>Студенти складають діалог за проблемною ситуацією, демонструючи належний рівень мовленнєвої культури, вміння формулювати думки, обґрунтовуючи власну позицію, виявляють готовність уважно і доброзичливо вислухати співрозмовника, даючи можливість висловитися партнеру по діалогу; додержуються правил мовленнєвого етикету; структура діалогу, мовне оформлення реплік діалогу звичайно відповідає нормам, проте за одним з критеріїв можливі певні недоліки.</p>

аргументуючи свої думки з приводу проблемної теми, даючи можливість висловитися партнеру по діалогу; змогли зіставити різні погляди на той самий предмет, навести аргументи “за” і “проти” в їх обговоренні тощо).	11	Студенти складають діалог, самостійно обравши аспект запропонованої теми (або ж самі визначають проблему для обговорення), переконливо й оригінально аргументують свою позицію, зіставляють різні погляди на той самий предмет, розуміючи при цьому можливість інших підходів до обговорюваної проблеми, виявляють повагу до думки іншого; структура діалогу, мовне оформлення реплік діалогу відповідає нормам.
	12	Студенти складають глибокий за змістом і досконалий за формою діалог, самостійно обравши аспект запропонованої теми (або ж самі визначають проблему для обговорення), демонструючи вміння уважно і доброзичливо вислухати співрозмовника, коротко, виразно, оригінально сформулювати свою думку, дібрати цікаві, влучні, дотепні, переконливі аргументи на захист своєї позиції, у тому числі й з власного життєвого досвіду, зіставити різні погляди на той самий предмет; здатні змінити свою думку в разі незаперечних аргументів іншого; додержуються правил поведінки і мовленнєвого етикету в розмові.

Мовне оформлення оцінюють орієнтовно, спираючись на досвід викладача і не підраховуючи помилок (зважаючи на технічні труднощі фіксації помилок різних типів в усному мовленні).

Примітка. Під **мовним оформленням** діалогу, тексту слід розуміти наявність / відсутність порушень лексичних, фразеологічних, граматичних (морфологічних, синтаксичних), стилістичних, орфоепічних, акцентологічних, інтонаційних норм української літературної мови, а також соціальних норм українського мовленнєвого етикету.

Монологічне мовлення

Говоріння (усні переказ і твір), письмо (письмові переказ і твір)

1. Перевіряється здатність студента:

а) виявляти певний рівень обізнаності з теми, що розкривається (усно чи письмово);

б) демонструвати вміння:

— будувати висловлювання певного обсягу, добираючи і

впорядковуюючи необхідний для реалізації задуму матеріал (епізод з власного життєвого досвіду, прочитаний або прослуханий текст, епізод з кінофільму, сприйнятий (побачений чи почутий) твір мистецтва, розповідь іншої людини тощо);

- урахувати мету спілкування, адресата мовлення;
 - розкривати тему висловлювання;
 - виразно відобразити основну думку висловлювання, диференціюючи матеріал на головний і другорядний;
 - викладати матеріал логічно, послідовно;
 - використовувати мовні засоби відповідно до комунікативного завдання, дотримуючись норм літературної мови;
 - додержуватися єдності стилю;
- в) виявляти своє ставлення до предмета висловлювання, розуміти можливість різних тлумачень тієї самої проблеми;
- г) виявляти певний рівень творчої діяльності, зокрема:
- трансформувати одержану інформацію, відтворюючи її докладно, стисло, вибірково, своїми словами, змінюючи форму викладу, стиль тощо відповідно до задуму висловлювання;
 - створювати оригінальний текст певного стилю;
 - аргументувати висловлені думки, переконливо спростовувати помилкові докази;
 - викладати матеріал виразно, доречно, економно, виявляти багатство лексичних і граматичних засобів.

Організація контролю здійснюється за одним з двох варіантів.

Варіант перший: усі студенти виконують роботу самостійно.

Варіант другий: студенти складають висловлювання на основі диференційованого підходу (для початкового рівня пропонуються докладні допоміжні матеріали, для середнього - допоміжні матеріали загального характеру, а для одержання балів достатнього і високого рівнів необхідно написати переказ чи твір самостійно).

Перевірка здатності **говорити** (*усно* переказувати чи створювати текст) здійснюється індивідуально: викладач пропонує певне завдання (переказати зміст матеріалу докладно, стисло, вибірково; самостійно створити висловлювання на відповідну тему) і дає студентові час на підготовку.

Перевірка здатності **письмово** переказувати і створювати текст здійснюється фронтально: студентам пропонується переказати прочитаний викладачем (за традиційною методикою або самостійно прочитаний) текст чи інший матеріал для переказу або самостійно написати твір.

2. Матеріал для контрольного завдання:

а) Переказ.

Матеріалом для переказу (усного/письмового) можуть бути: текст, що читається викладачем, або попередньо опрацьований текст; самостійно прочитаний матеріал з газети, журналу, епізод кінофільму чи телепередачі, розповідь іншої людини про певні події, народні звичаї тощо (кількість слів для переказу 350 - 450).

Тривалість звучання усного переказу — 3-5 хвилин.

б) Твір.

Матеріалом для твору (усного/письмового) можуть бути: тема, сформульована на основі попередньо обговореної проблеми, життєвої ситуації, прочитаного та проаналізованого художнього твору; а також пропонувані для окремих студентів допоміжні матеріали (якщо обирається варіант диференційованого підходу до оцінювання).

3. Одиниця контролю: усне/письмове висловлювання студентів.

Обсяг письмового твору – 3 - 3,5 сторінки.

4. Оцінювання.

У монологічному висловлюванні оцінюють його зміст і форму (мовне оформлення). За усне висловлювання (переказ, твір) ставлять одну оцінку — за зміст, а також якість мовного оформлення (орієнтовно, спираючись на досвід викладача і не підраховуючи помилок, зважаючи на технічні труднощі фіксації помилок різних типів в усному мовленні).

За письмове мовлення виставляють також одну оцінку: на основі підрахунку допущених недоліків за зміст і помилок за мовне оформлення, ураховуючи їх співвідношення.

Рівень	Бали	Характеристика змісту виконаної роботи	Грамотність	
			Орфографія, пунктуація	лексична, граматична, стилістична
Початковий (бали цього рівня одержують студенти, які не досягають значного успіху за жодним з визначених критеріїв).	1	Студент будує лише окремі, не пов'язані між собою речення; лексика висловлювання дуже бідна.	15-16 і більше	9-10
	2	Студент будує лише окремі фрагменти висловлювання; лексика і граматична будова мовлення бідна й одноманітна.	13-14	
	3	За обсягом робота складає менше половини від норми; висловлювання не є завершеним текстом, хибує на непослідовність викладу, пропуск фрагментів, важливих для розуміння думки; лексика і граматична будова збіднені.	11-12	
Середній (балів цього рівня заслуговують студенти, які будують текст, що за критерієм обсягу, повноти відтворення інформації і зв'язності	4	Усне чи письмове висловлювання за обсягом складає дещо більше половини від норми і характеризується уже певною завершеністю, зв'язністю; проте є недоліки за рядом показників (до семи), наприклад: характеризується неповнотою і поверховістю в розкритті теми; порушенням послідовності викладу; не розрізняється основна та другорядна інформація; добір слів не завжди вдалий (у разі переказу — не використано авторську лексику).	9-10	7-8

<p>значною мірою задовольняє норму, але за іншими критеріями результати істотно нижчі).</p>	5	<p>За обсягом робота наближається до норми, у цілому є завершеною, тема значною мірою розкрита, але трапляються недоліки за низкою показників (до шести): роботі властива поверховість висвітлення теми, основна думка не проглядається, бракує єдності стилю та ін.</p>	7-8	
	6	<p>За обсягом висловлювання сягає норми, його тема розкривається, виклад загалом зв'язний, але робота характеризується недоліками за кількома показниками (до п'яти): помітний її репродуктивний характер, відсутня самостійність суджень, їх аргументованість, добір слів не завжди вдалий тощо.</p>	5-6	
<p>Достатній (балів цього рівня заслуговують студенти, які досить вправно будують текст за більшістю критеріїв, але за деякими з них ще припускають недоліків).</p>	7	<p>Студент самостійно створює достатньо повний, зв'язний, з елементами самостійних суджень текст (у разі переказу — з урахуванням виду переказу), вдало добираються лексичні засоби (у разі переказу — використовує авторські засоби виразності, образності мовлення), але в роботі є недоліки (до чотирьох), наприклад: відхилення від теми, порушення послідовності її викладу; основна думка не аргументується тощо.</p>	4	5-6
	8	<p>Студент самостійно будує достатньо повне (у разі переказу — з урахуванням виду переказу), осмислене, самостійно і в цілому вдало написане висловлювання, проте трапляються ще недоліки за певними показниками (до трьох).</p>	3	

	9	Студент самостійно буде послідовний, повний, логічно викладений текст (у разі переказу — з урахуванням виду переказу); розкриває тему, висловлює основну думку (у разі переказу — авторську позицію); вдало добирає лексичні засоби (у разі переказу — використовує авторські засоби виразності, образності мовлення); однак припускається окремих недоліків (за двома показниками): здебільшого це відсутність виразної особистісної позиції чи належної її аргументації тощо.	1 + 1 (негруба)	
Високий (балів цього рівня заслуговують студенти, які вправно за змістом і формою будують текст; висловлюють і аргументують свою думку;	10	Студент самостійно буде послідовний, повний (у разі переказу — з урахуванням виду переказу) текст, урахує комунікативне завдання, висловлює власну думку, певним чином аргументує різні погляди на проблему; (у разі переказу — зіставляє свою позицію з авторською), робота відзначається багатством словника, граматичною правильністю, додержанням стильової єдності і виразності тексту; але за одним з критеріїв допущено недолік.	1	3

вміють зіставляти різні погляди на той самий предмет, оцінювати аргументи на їх доказ, обирати один з них; окрім того, пристосовують висловлювання до особливостей певної мовленнєвої ситуації, комунікативного завдання).	11	Студент самостійно буде послідовний, повний (у разі переказу — з урахуванням виду переказу) текст, урахує комунікативне завдання; висловлює власну думку, зіставляє її з думками своїх одногрупників (у разі переказу — враховує авторську позицію), уміє пов'язати обговорюваний предмет з власним життєвим досвідом, добирає переконливі докази для обґрунтування тієї чи іншої позиції з огляду на необхідність розв'язувати певні життєві проблеми; робота в цілому відзначається багатством словника, точністю слововживання, стилістичною єдністю, граматичною різноманітністю.	1 (негруба)	2
	12	Студент самостійно створює яскраве, оригінальне за думкою висловлювання відповідно до мовленнєвої ситуації; аналізує різні погляди на той самий предмет, добирає переконливі аргументи на користь тієї чи іншої позиції, усвідомлює можливості використання тієї чи іншої інформації для розв'язання певних життєвих проблем; робота відзначається багатством слововживання, граматичною правильністю.	—	1

Під час виведення єдиної оцінки за письмову роботу до кількості балів, набраних за зміст переказу чи твору, додається кількість балів за мовне оформлення, і їхня сума ділиться на два. При цьому, якщо частка не є цілим числом, то вона заокруглюється в бік більшого числа.

Оцінювання мовних знань і вмінь

Видами оцінювання навчальних досягнень студентів з української мови є *поточне, тематичне, семестрове, річне оцінювання та*

державна підсумкова атестація.

Поточне оцінювання – це процес встановлення рівня навчальних досягнень студентів в оволодінні змістом предмета, уміннями та навичками відповідно до вимог програми.

Поточне оцінювання здійснюється у процесі поурочного вивчення теми. Його основними завданнями є встановлення й оцінювання рівнів розуміння й первинного засвоєння окремих елементів змісту теми, встановлення зв'язків між ними та засвоєним змістом попередніх тем, закріплення знань, умінь та навичок. Формами поточного оцінювання є індивідуальне, групове і фронтальне опитування; виконання студентами різних видів письмових робіт; взаємоконтроль студентів у парах і групах; самоконтроль тощо.

Для контрольної перевірки використовуються завдання тестового характеру, складені на матеріалі слова, сполучення слів, речення, груп пов'язаних між собою речень. Одиницею контролю є вибрані студентами правильні варіанти виконання завдань тестового характеру та самостійно дібрані приклади.

Оцінювання здійснюється таким чином, щоб за зазначену вище роботу студент міг одержати від 1 бала (за сумлінну роботу, яка не дала задовільного результату) до 12 балів (за бездоганно виконану роботу).

Виведення підсумкового (семестрового) бала

Підсумковий бал ставиться в кінці кожного семестру. Він узагальнено відображає знання студента з мови.

Контрольна перевірка здійснюється фронтально або індивідуально.

Підсумкова форма контролю – екзамен, який є обов'язковим при проведенні Державної підсумкової атестації.

X. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

а) за джерелом інформації:

✓ словесні і лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій, семінари, пояснення, розповідь, бесіда;

✓ наочні: спостереження, ілюстрація, демонстрація;

✓ практичні: вправи.

б) за логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні;

в) за ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі;

г) за ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача, самостійна робота студентів з книгою.

2. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: дискусії, створення ситуації пізнавальної новизни, створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

XI. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

1. Опорні конспекти лекцій.
2. Навчальні посібники.
3. Робоча навчальна програма.
4. Збірка тестових і контрольних завдань для тематичного оцінювання навчальних досягнень студентів.
5. Засоби підсумкового контролю (комп'ютерна програма тестування, комплект друкованих завдань для підсумкового контролю).
6. Роздатковий матеріал до тем, схеми, таблиці, тестові завдання.
7. Питання для самоконтролю за темами.

ХІІ. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. **Колоїз Ж.В.** Сучасна українська літературна мова: Збірник завдань для лабораторних робіт / Ж.В. Колоїз, Н.М. Малюга, В.В. Явір. – Київ: Знання, 2006. – 356 с. – (Вища освіта ХХІ століття).
2. **Пентилюк М.І.** Українська мова: Підручник-комплект /М.І. Пентилюк, О.В. Іващенко. – Київ: Ленвіт, 2001. – 352 с.
3. **Плющ М.Я.** Граматика української мови. Морфеміка. Словотвір. Морфологія. – К.: Вища школа, 2005. – 316 с.
4. **Сучасна українська літературна мова:** Підручник /За ред. А.П. Грищенка. – К.: Вища школа, 2001.
5. **Сучасна українська літературна мова:** Підручник /М.Я. Плющ, С.П. Бевзенко, Н.Я. Грипас; За ред. М.Я. Плющ. – 7-е вид., стер. – К.: Вища шк., 2012. – 430 с
6. **Сучасна українська мова:** Підручник /О. Пономарів, В. Різун, Л.Ю. Шевченко; За ред. О. Пономарева. – К.: Либідь, 2010. – 488 с.
7. **Сучасна українська мова.** Синтаксис: Навч. посіб. /С.П. Бевзенко, Л.П.Литвин, Г.В. Семеренко. – К.: Вища школа, 2005. – 270 с.
8. **Ужченко В.Д.** Сучасна українська мова. Збірник вправ і завдань: Навч. посіб./ В.Д. Ужченко, Т.П. Терновська, Т.С. Маркотенко. – К.: Вища шк., 2006. – 286 с.
9. **Фурдуй М.І.** Українська мова. Практикум з правопису: Навч.посібник /за ред. В.В.Різна. – К.: Либідь, 2004. – 272с.
10. **Ющук І. П.** Українська мова. – К.: Либідь, 2004. – 640 с.

Додаткова

1. **Антисуржик:** Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити: Посібник / Заг. ред. О. Сербенської. – Л., 1994.
2. **Антоненко-Давидович Б. Д.** Як ми говоримо. – К., 1991 (та ін. видання).
3. **Бадя А.** Повторення й узагальнення вивченого про складнопідрядне речення, урок-прес-конференція. // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. № 1, 2001.
4. **Вихованець І.Р.** Граматика української мови: Синтаксис. – К.: Либідь, 1993. – 368 с.
5. **Вихованець І. Р., Городенська К. Г., Грищенко А. П.** Граматика української мови. – К.: Рад. шк., 1982. – 249 с.
6. **Волощак М.** Неправильно – правильно: Довідник з українського слововживання. За матеріалами ЗМІ. – К., 2000.
7. **Ганич Д.І., Олійник І.С.** Словник лінгвістичних термінів. – К., 1985.
8. **Головащук С.І.** Словник-довідник з правопису та слововживання / За ред. В.М. Русанівського. – К., 1989.

9. **Заболотний О.В.** Синтаксис і пунктуація на уроках української мови: Навч. посіб. для вчителів, учнів, абітурієнтів. - Кам'янець-Подільський: Абетка, 2002.- 136с.
10. **Загнітко А.П.** Український синтаксис (науково-теоретичний і навчально-практичний комплекс) Ч.1: Навч.посібник/ А.П. Загнітко. - Київ: ІЗМН, 1996. - 202 с
11. **Козачук Г.О.** Українська мова - для абітурієнтів: Навч.посібник/ Г.О. Козачук. - 2-е вид. стер. - Київ: Вища шк., 1997. - 272 с
12. **Караман С.О., Мацько Л.І., Караман О. В.** Українська мова: Як писати переказ: Навч.-метод. посібник. — К. : Магістр-S, 1998. — 224с.
13. **Козачук Г. О.** Українська мова. Практикум: Навч. посібник. – К.: Вища школа, 1991. – 398 с.
14. **Культура української мови: Довідник /** За ред. В. М. Русанівського. – К., 1990.
15. **Лисаченко Л.А., Маленко О.О.** Українська мова. Практикум. 10-11 класи. – Х.: Вид.група «Основа», 2008. – 302с.
16. **Литвин І.В., Литвин С.І.** Сучасна українська мова в схемах і таблицях: Навч. посібник. - 2.вид. - К. : А.С.К., 2005. - 95с.
17. **Мамалига А.І.** Синтаксис тексту // Різун В. В., Мамалига А. І., Феллер М. Д. Нариси про текст. – К., 1998.
18. **Нагіна В., Олексенко В., Тихоша В.** Сучасна українська літературна мова. Складне речення: Посібник для студентів-філологів денної, заочної та екстернатної форм навчання. Херсон: Айлант, 2000. – 148 с.
19. **Омельчук С.** Вивчення складносурядного речення: граматики-стилістична робота // Дивослово, 2002. – № 1.
20. **Омельчук С.** Формування навичок стилістичного аналізу складних синтаксичних конструкцій // Дивослово, 2001. – № 5.
21. **Пазяк О. М., Кисіль Г. Г.** Українська мова і культура мовлення. – К., 1995.
22. **Пентилюк М.І., Іващенко О.В.** Українська мова: Підручник-комплект. – К.: Ленвіт, 2001. – 352с.
23. **Плиско К. М.** Синтаксис української мови із системою орієнтирів – для самостійного вивчення: Навч. посібник для студентів філол. фак., ун-тів і пед. ін-тів. – Х.: Основа, 1992. – 149 с.
24. **Пономарів О. Д.** Стилістика сучасної української мови: Підручник. – К.: Либідь, 1992. – 248 с.
25. **Плющ М.Я.** Сучасна українська літературна мова: Збірник вправ: Навч. посібник/ М.Я. Плющ, О.І. Леута, Н.П. Гальона. - Київ: Вища шк., 1995. - 284 с.
26. **Синтаксис сучасної української мови: Проблемні питання: Навч. Посібник /** І.І. Слинько, Н.В. Гуйванюк, М.Ф. Кобилянська. – К.: Вища школа, 1994. – 670 с.
27. **Пономарів О. Д.** Культура слова: Мовностилістичні поради. – К., 2003.
28. **Потелло Н.Я.** Українська мова і ділове мовлення. – К., 2002.

29. **Сербенська О., Волошак М.** Актуальне інтерв'ю з мовознавцем. – К.: Вид. центр «Просвіта», 2001.
30. **Слинько І., Гуйванюк Н., Кобилянська М.** Синтаксис сучасної української мови: Проблемні питання. – К.: Вища школа, 1994. – 670 с.
31. **Сучасна українська літературна мова: Підручник / О. Д. Пономарів, В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін.; За ред. О. Д. Пономаріва.** – К.: Либідь, 1997. – 400 с.
32. **Сучасна українська мова. Синтаксис: Підручник / За ред. О. Пономарева.** - Київ: Либідь, 1994. - 256 с.
33. **Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / За ред. І. К. Білодіда.** – К.: Наук. думка, 1972. – 516 с.
34. **Українська мова / В. О. Горпинич, В. Д. Горяний, І. Я. Журба, І. Й. Тараненко; За ред. В. О. Горпинича.** — 2-ге вид., перероб. і доповн. — К.: Вища шк., 1988. — Ч. II. — 224 с.
35. **Словник української мови: У 11-ти томах** – К.: Наукова думка, 1970-1980.
36. **Тоцька Н.І.** Сучасна українська літературна мова: Завдання і вправи. – К., 1995.
37. **Тоцька Н.І.** Українська пунктуація: Практикум. - К., 1990.
38. **Українська мова. Тести. 5-12 класи: Посібник / За ред. Н.В.Гуйванюк.** – К.: Видавничий центр «Академія», 2006. – 376 с.
39. **Український правопис (4-е видання, виправлене й доповнене).** – К., 1997 (і наст. стереотип. видання).
40. **Христіанінова Р. О.** Просте речення в шкільному курсі української мови: Посібник для вчителя. — К.: Рад. шк., 1991, — 160 с.
41. **Шевченко Л. Ю., Різун В. В., Лисенко Ю. В.** Сучасна українська мова: Довідник. – К., 1993.
42. **Шевчук С.В., Лобода Т.М.** Практикум з української мови: Модульний курс: Навч. посібю – К.: Вища шк., 2006. – 326с.
43. **Шевчук С.В.** Українська мова: Збірник диктантів: Навч. посіб. для учнів 10-11 кл.- 2-ге вид., допов. – К.: Арій, 2007. – 232с.
44. **Шкуратяна Н.Г., Шевчук С.В.** Сучасна українська літературна мова: Модульний курс: Навч. посіб. – К.: Вища шк., 2007. – 823с.
45. **Шульжук К.** Складне речення в українській мові: Посібник для вчителя. – К.: Рад. школа, 1989.
46. **Ющук І.П.** Практикум з правопису сучасної української мови. – К.: Освіта, 1994.
47. **Ющук Іван.** До методики синтаксичного аналізу речення // Дивослово. – 2003. – № 10.

Словники

1. Бибик С.П. та ін. Словник епітетів української мови /За ред. Л.О.Пустовіт.-К.: Довіра, 1998.-431с.
2. Білоус М., Сербенська О. Екологія українського слова. Практичний словник - довідник. –Львів: Вид. центр ЛНУ імені Франка, 2005.- 88с.
3. Бобух Н.М. Словник антонімів поетичної мови: Навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Київський міжнародний ун-т. . К. : ВПЦ КиМУ, 2004. . 298с.
4. Бурячок А. А. Словник синонімів української мови: У 2 т. / НАН України; Інститут мовознавства ім. О.О.Потебні / А.А. Бурячок (ред.) . К. : Наукова думка, 1999.
5. Бурячок А.А. Орфографічний словник української мови. . К. : Наукова думка, 2002. . 460с.
6. Бусел В.Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. – К., Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001. – 1440 с.
7. Великий зведений орфографічний словник сучасної української лексики: 253 000 слів / В.Т.Бусел (авт., кер. проекту та головн. ред.), В.Т. Бусел (уклад.). - К. ; Ірпінь Перун, 2004. - 887с.
8. Вусик О.С.Словник українських синонімів /А.М.Поповський (ред.). - Д. : Січ, 2000. - 424с.
9. Головащук С.І. Орфографічний словник: 5- 11 класи.- 9. вид. - К. : Освіта, 1996. - 208с
- 10.Головащук С.І. Українське літературне слововживання: Словник-довідник.-К.: Вища школа, 1995.-319с.
 - а. Горпинич В.О. Словник географічних назв України (топоніми та відтопонімі прикметники). – К.: Довіра, 2001. – 526 с.
- 11.Данильцова У.Д. Українська мова на кожен день: Довідник: Для учнів та їх батьків. - К. : Видавництво А.С.К., 2004. - 224с.
- 12.Демська О. М., Кульчицький І. М Словник омонімів української мови / Міжнародний фонд "Відродження". - Львів : Фенікс, 1996. - 223с.
 - а. Деркач М.П. Короткий словник синонімів української мови. – Львів-Краків-Париж: Просвіта, 1993. – 209 с.
- 13.Єрмоленко С.Я., Бибик С.П., Тодор О.Г. Українська мова: Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / С.Я.Єрмоленко (ред.). — К. : Либідь, 2001. — 224с.
- 14.Івченко А.О. Орфографічний словник української мови: Понад 40000 слів. - Х. : Фоліо, 2006. — 765с.
- 15.Інверсійний словник української мови / Уклад. С.П.Бевзенко, О.І.Бондар, З.І.Волосевич та ін. – К.: Наук. думка, 1995. – 812 с.
- 16.Калашник В.С., Колоїз Ж.В. Словник фразеологічних антонімів української мови. - 3. вид., доп., випр. - К. : Довіра, 2006. - 349с.
- 17.Караванський С. Практичний словник синонімів української мови. – К.: Кобза, 1993. – 472 с.
- 18.Караванський С. Російсько-український словник складної лексики. –

- К.: Вид. центр «Академія», 1998. – 712 с.
19. Карачун В.Я. Орфографічний словник наукових і технічних термінів: Правопис. Граматика: Понад 30 000 слів. - К.: Криниця, 1999. - 524с.
 20. Кожуховська Л.П. Шкільний фразеологічний словник української мови.-К., 1996.-78с.
 21. Кочерган М.П. Словник російсько- українських міжмовних омонімів. — К.: Академія, 1997. - 400с.
 22. Культура мови на щодень/ Н.Я.Дзюбишина-Мельник, Н.С.Дужик, С.Я.Єрмоленко та ін.-К.: Довіра, 2000.-169с.
 23. Лисенко П.С. Словник поліських говорів. – К., 1974.
 - а. Мазурик Д. Нове в українській лексиці: Словник-довідник. – Л.: Світ, 2002. – 231 с.
 24. Матейко К. Український народний одяг: Етнографічний словник.-К.: Наук. думка, 1996.-196 с.
 25. Новий орфографічний словник української мови: Граматика в таблицях : 50000 слів / О.А. Амануні (голова ред. - худож. ради). - К.: Аконтіт, 2005. - 414с.
 26. Новий тлумачний словник української мови: В 4 т. – К.: Аконтіт, 1998.
 27. Новітній російсько-український словник-довідник. – К.: Довіра, 1996. – 797 с
 - а. Обернений частотний словник сучасної художньої прози.– К.: Спалах, 1998. – 960 с.
 28. Онишкевич М.Й. Словник бойківських говірок. – К.: Наук. думка, 1984. – Ч.1-2.
 29. Орфографічний словник української мови для школяра. А-Я: Близько 50 000 слів / Н.О.Кошманенко (уклад.). - К.: А.С.К., 2003. - 560с.
 30. Орфоепічний словник української мови: В 2 т. / М.М. Пещак (уклад.) - К.: Довіра, 2001.
 31. Плачинда С. Словник давньоукраїнської міфології.-К., 1993.-214 с.
 32. Полякова Л.О. Український орфографічний словник з граматичними таблицями+ короткий правописний коментар: 80000 слів. — Х.: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2006. — 496с.
 33. Пономарів О.Д. Фонема г і г: Словник і коментар.-К.: Вид центр "Просвіта", 1997.-40с.
 34. Потапенко О.І., Кузьменко В.І. Шкільний словник з українознавства.- К.: Укр. письменник, 1995.- 291 с.
 35. Редько Ю.К. Довідник українських прізвищ. – К.: Рад. шк., 1969. – 255 с.
 36. Різниченко О. Одноримки: Словник омонімів та схожословів. - О.: Друк, 2001. - 408с.
 37. Російсько-український словник наукової термінології: Суспільні науки / Й.Ф.Андерш, С.А.Воробйова, М.В.Кравченко та ін. – К.: Наук. думка, 1994. – 600 с.
 38. Русско-украинский словарь синонимов / Под ред. Н.Н.Пилинського. – К.: Освіта, 1995. – 265с.

- 39.Скрипник Л.Г., Дзятківська Н.П. Власні імена людей: Словник-довідник. -Наук. думка, 1996. – 335 с.
- 40.Словарь української мови /За ред. Б.Грінченка. – Т.1-4.-К.: Довіра-Рідна мова, 1997.
- 41.Словник символів культури України /За заг. ред. В.П.Коцура, О.І.Потапенка, М.К.Дмитренка.-К.:Міленіум, 2002.-260с.
- 42.Словник антонімів української мови / За ред. Л.С. Паламарчука. – Вид. 2, доп. і випр. – К.: Довіра, 2001. – 275 с.
- 43.Словник іншомовних слів / За ред. О.С.Мельничука. – Вид. 2-е, випр. і доп. – К.: Головна редакція УРЕ, 1985. – 570 с.
- 44.Словник іншомовних слів / Уклад. Л.О.Пустовіт та ін. – К.: Довіра, 2000. – 1018с.
- 45.Словник синонімів української мови: В 2 т. / А.А.Бурячок, Г.М. Гнатюк, С.І.Головащук та ін. – К.: Наук. думка, 1999-2000.
- 46.Ставицька Л. Короткий словник жаргонної лексики української мови. – К.: Критика, 2003. – 336 с.
- 47.Струганець Л. Культура мови. Словник термінів. - Тернопіль: Навчальна книга – Богдан.-2000.-87 с.
- 48.Ужченко В.Д. Матеріали до фразеологічного словника східнословобожанських і степових говірок Донбасу. – Луганськ, 1993. – 112 с.
- 54.Україна в словах. Мовокраїнознавчий словник-довідник /Упор. і кер. Н.Данилевська. - К.: Вид-во "Просвіта", 2004.- 704 с.

XIII. Інформаційні ресурси

1. Довідник з української мови: <http://www.ussr.to/All/tishkovets/movva.html>
2. З енциклопедії «Українська мова»: <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm>
3. Електронний підручник з сучасної української мови: <http://www.philolog.univ.kiev.ua/WINS/pidruchn/index.htm>
4. Класифікація нормативних документів України. <http://document.org.ua/docs/class.php>
5. Нова мова: <http://www.novamova.com.ua>
6. Мова ділових паперів: <http://bpapers.iatp.org.ua/?chapter=Style>
7. Українська мова в Інтернеті <http://www.novamova.com.ua>